

53 bis
gajo 2
tra B

1139

— Frederich Soler y Hubert —

DRAMA HISTÓRICH

EN TRES ACTES Y EN VERS

Batalla

— DE —

REYNAS

PREMIAT

EN LO CERTÁMEN DE REUS DEL ANY 1884

y estrenat en lo

TEATRO CATALÁ

la nit del 25 de Janer de 1887

Preu: 8 rals

BARCELONA: Llibrería d' Eudalt Fuiç, Plasa Nova: Num. 5.

BATALLA DE REYNAS

DRAMA HISTÓRICH EN TRES ACTES Y EN VERS

DISTINGIT EN LO CERTÁMEN DE REUS DEL ANY 1884

AB LO PREMI OFERT PER LA SOCIETAT «EL CÍRCULO» DE DITA CIUTAT, Á LA MILLOR
OBRA DRAMÁTICA QUE HI FÓS PRESENTADA

ORIGINAL DE

FREDERICH SOLER

DE L' ACADEMIA DE LA LLENGUA CATALANA

MESTRE EN GAY SABER

Estrenát ab extraordinari éxit en lo TEATRO CATALÁ, instalát
en lo de ROMEA, la nit del 25 de Janer de 1887

SEGONA EDICIÓ

BARCELONA
LLIBRERÍA D' EUDALT PUIG
PLASSA NOVA, NÚMERO 5

1887

Ningú podrà traduir, representar, ni reimprimir aquest drama, sens permís del autor.

Lo director de la galería intitulada: PROPIEDADES DE OBRAS DRAMÁTICAS Y ZARZUELAS, don Ramiro Monfort y Arxer, qual despatx se trova en lo carrer de Basea, número 8, pis segon, es l'únic encarregat d' aquesta obra, y ab ell deurán enténders tots los teatros y societats que vulgan representarla.

Quedan reservats tots los drets.

BARCELONA

ESTABLIMENT TIPC-LITOGRAFICH DE ESPASA Y C.^a

221, CARRER DE CORTS, 223

A

LA SOCIETAT DE REUS

EL CÍRCULO

OFERTORA DEL PREMI

COM A PENYORA DE GRATITUT

DEDICA AQUEST DRAMA

F Autor.

DATOS HISTÓRICHS

QUE HAN SERVIT DE FONAMENT AL PRESENT DRAMA

.....
Hallábase el Príncipe Don Juan en Gerona, enfermo, y muy de peligro, y creyendo el Rey no podía escapar, embió á mandar á los Jurados de aquella Ciudad, se apoderasen del Infante Don Jayme su Primogénito, y le tuviessen bien guardado para que no llegasse á las manos de la Duquesa Doña Violante su madre; pero convalació el Príncipe, y el Rey llamado de Dios passó á darle cuenta de los dilatados años de su vida.

.....
Desde Barcelona dió providencia el Infante Don Martin para perseguir á la Reyna, y le vino la noticia que se hallava encerrada con los suyos en el Castillo de San Martin Zarroca.

.....
Procedióse jurídicamente contra los culpables, y fué condenado á muerte Berenguer de Abella...

.....
Viendo el Cardenal Legado, que se hallava en Barcelona, el inmoderado rigor, interpuso la Autoridad del Pontífice para aplacar al Rey, el cual se apartó de los procedimientos, y por la Persona del Legado, participó á la Reyna su resolucion, que fué, que se apartava de la Inquisicion, y la perdonava.

.....
Y allí, por los bienes que tomaron á la Reyna, se dieron á la Reyna por órden del Rey veinte y cinco mil sueldos de renta cada año durante su vida.

Anales de Cataluña, libro XIII, capítulos XIX y XX.

NARCISO FELIV DE LA PEÑA.

Digitized by the Internet Archive
in 2015

JURAT

DEL CERTÁMEN DEL «CENTRO DE LECTURA» DE REUS EN 1884

PRESIDENT

D. ANTON DE BOFARULL Y BROCÁ

VOCALS

D. ANTON SOLER Y CLARIANA
» PERE NOLASCH GAY
» JOAN GRAU Y COMPANYY
» MARIAN FONTS
» EUGENI MATA
» ISIDOR FRÍAS
» RICART GUASCH

SECRETARI

D. JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA

VEREDICTE DEL JURAT, REFERENT AL DRAMA

BATALLA DE REYNAS

«El premio consistente en *quinientas pesetas*, ofrecido por la Sociedad: EL CÍRCULO, al autor de la mejor obra dramática, en prosa ó verso, en tres ó más actos, lo ha alcanzado, por unanimidad, el drama catalán, original, en tres actos, en verso, que lleva por título BATALLA DE REYNAS y por lema: *Nótense las inconstancias de las fortunas humanas*. Ninguna, entre las diez y seis obras dramáticas que optaban á este premio, reúne tantas cualidades como la citada, en la cual no se sabe qué admirar más, si lo ingenioso de la trama, el estudio de las pasiones, la pintura de caracteres, ó la energía y galanura de la forma.»

REPARTIMENT

PERSONATJES

ACTORS

LA REYNA SIBILA.	D. ^a Mercés Abella.
LA REYNA VIOLANT.	» Carme Parrenyo.
LO REY EN JOAN I.	D. Hermenegild Goula.
BERENGUER D' ABELLA.	» Joan Isern.
BARTOMÉU DE LIMÉS.	» Jaume Virgili.
UCH.	» Teodor Bonaplata.
CABESTANY.	» Joaquim Pinòs.
LO BISBE HEREDIA.	» Ramon Valls.
UN PATJE.	» Ernest Fernandez.

Nobles, guerrers, soldats, patjes, poble, arquers.

L' acció comença al morir lo rey En Pere del Punyal y segueix
en lo regnat de En Joan I

Per esquerra y dreta, enténgas sempre del espectador

ACTE PRIMER

Salò real del palau menor de Barcelona. Portas á cada costat, y, al fondo, un rompiment de tres grans arcadas que donan á una galería, á la qual se puja per tres grahòns. En lo punt més convenient, una porta secreta, que dissimulan uns tapisos. A la dreta la porta que figura donar á la cambra ahònt lo rey s' está morint. Mobles de la época. Al alsarse 'l telò trenca l' alba y se sent lluny la ramor del poble qu' espera la mort del rey.

ESCENA PRIMERA

CABESTANY, LIMÉS

- LIMÉS. Cabestany.
CABEST. ¿ Vos? Dèu vos guarde.
LIMÉS. ¿ Qué sabéu del senyor rey?
CABEST. Malas novas; las més tristas,
perque avuy mort lo veuréu.
LIMÉS. ¿ Ha passat nit agitada?
CABEST. Ha dormit mòlt dolsament,
y aixó, qu' en mòlts fòra auguri
d' esperansa de remey,
en ell es senyal segura
de que ja la mort l' empeny.
Jo he vetllat al rey cent voltas,
y sempre l' he vist inquiet;
convulsat sòn somni era
com sa vida, estant despert;
may, jamay sa má nervuda
deixá d' estrenye', ab l' intent

de que ni en somni oblidava
qu' era 'l rey del punyalet;
avuy, per volta primera,
ja la má, Limès, no estreny;
avuy ja no tè en sòn llavi
aquell cinich somris sèu...
Es que va á morir, y pensa
que ja vè 'l repós etern.

LIMÉS.

CABEST.

Ho dupto;
mes, si jo erro ab lo que veig,
tambè don Martí s' enganya
y s' enganya 'l metje sèu.

LIMÉS.

CABEST.

¿Y qué diuhen aquets?
Diuhen

que 'l rey se mor sens remey.
Desd' ahir, desde 'l desvari
que 'l va trabsalsar crudel,
no tè ja mès esperansa
que la del perdò de Dèu.
Vol dí' aixó, Limès, qu' es hora
de que francament parlém.

LIMÉS.

Quan vos sembli. Jo vaig sempre
ab lo rostre descubert.

CABEST.

LIMÉS.

¿Y 'l cor, Limès?
May amago
los afectes del cor mèu.

CABEST.

Donchs ja es hora, si á la reyna
vau dar fé de cavaller,
de preparáus per mostrarli
que no fòu fals jurament.
Don Joan, lo Duch de Girona,
sòn fillastre y futur rey,
contra sa madrastra odiada
alsará 'l ceptre, altaner,
y, contra l' or d' aquest ceptre,
caldrá 'l ferro dels fidels,
potser ja avans de que sia
lo Duch de Girona 'l rey.

LIMÉS.

CABEST.

¿Creyéu qu' així ho véu la reyna?
La reyna tè los ulls cechs,
y ella es la que mès ho dupta,
perque, guiantla 'l desitj sèu,
tal volta créu que, negantho,
lo cop mortal no ha de ser.

ESCENA II

CABESTANY, LIMÉS, UCH, que vè com buscant á algú

UCH. ¡Ah! *(Sorprés al trovarse ab los dos.)*

CABEST. ¿Qué vè?

UCH. No... ningú... jo
que m' he cregut qu' era aquí.

CABEST. ¿Busquéu á la reyna?

UCH. Sí.

¿Ha passat per' qué ara? *(Afanyòs.)*

CABEST. No.

UCH. (¡Oh!) *(Desalentat, mirant á sòn entorn.)*

CABEST. ('L qu' ahí' us vaig dir.) *(Ap. á Limés.)*

LIMÉS. *(Apart á Cabestany.)* ¿Y vè
sempre aixís tan agitat?)

(Mentrestant, Uch, mira per las portas ab afany.)

CABEST. (Lo va dur aquí, com criat,
lo vostre amich Berenguè',
y no dupto de que es lleal
y l' astucia li es ajena;
mes, si á la reyna anomena,
posa sempre má al punyal,
y, sens may donar la rahò
de perque li convè tant,
sempre va per tot cercant
á la reyna d' Aragò.)

LIMÉS. (Manía extraña que atino
en la causa que li dòna:
créu que la veurá ab corona
y ceptre, y...)

CABEST. (No; jo endevino
d' aquest home en lo mirar
algun misteri.)

LIMÉS. ¿Podém
preguntarli?

CABEST. Sí. Y probém
si així ho podém treure' en clar.

LIMÉS. Uch. *(Cridantlo y sorprenentlo.)*

CABEST. ¡Uch! *(Coneixent lo nom.)*

LIMÉS. Sí. Aixís s' anomena.

CABEST. (¡Uch!... Jo recordo aquest nom.)

UCH. ¿Me cridéu?

LIMÉS. Sí; us véu tothom
que 'l neguit no se us refrena.

¿Qué cerquéu?

*(Uch va á respòndrer, quan li sembla véurer passar la
reyna per dins d' una porta, y diu:)*

UCH. ¡Calléu!

(*Vá á véureu, y, veyent que s' ha errat, diu apart, des-
alentat:*)

(No; un patje.

- ¡Ella no ho es may!)
CABEST. (*Apart á Limès.*) ¿Veyéu?
LIMÉS. Diguéu, n' Uch. ¿Si no portéu
per la reyna algun missatje,
per quín fí, per quína rahò
tant trovarla us agovía
y anéu cercant nit y dia
á la reyna d' Aragò?
UCH. (¿Qué sento? ¿Ho han notat ja?
¿Per si acás, no 'ns descubrim?)
LIMÉS. ¿No responéu, n' Uch?
UCH. (Fingím.)
LIMÉS. Contestéu. ¿Per qué?
UCH. ...La má
tinch desitj viu de besarli
agenollát, y no crech
que puga sè' un crím lo prech
de tal mercé demanarli.
CABEST. No en veritat.
UCH. Jo he sentit
parlar tan bè de sa altesa...
diu que dú ab tanta grandesa
lo mantell real descenyit,
que, al venir á Barcelona
ab don Berenguer d' Abella,
no mès per véurerla á n' ella
portant la real corona
vaig venir gustòs.
LIMÉS. (*Apart á Cabestany.*) (¿Veyéu
lo que us deya?)
CABEST. (Es veritat.)
LIMÉS. (Sobra sa rusticitat
pera que us tranquiliséu.)
CABEST. ¿Y... l' havéu ja vista? (*Alt á Uch.*)
UCH. No,
per mès que tant ho he volgut.
Densá que 'l desitj nascut
siguè d' aquesta ambició,
sembla que 'l mateix infern
á n' aquest desitj s' oposa,
y lluny sempre me la posa
per fè 'l mèu desitj etern.
LIMÉS. ¿Tant per véurerla estéu boig?
UCH. Tant, que jo us arribo á dir
que sols véurerla y morir
fóra per mi 'l mès gran goig.
LIMÉS. Anéusen, donchs, descansat,
que ja prompte la veuréu.
UCH. ¡Oh! ¡Qu' hèu dit! (*Mòlt joyòs.*)

- LIMÉS. Sí; qu'esperéu
un premi á tanta llealtat.
- UCH. ¡Oh! ¡Y podrè parlarli!...
- LIMÉS. Sí.
Podéu estarne joyòs.
Anéu ara, que no fòs
que vinguès vostr' amo aquí.
- UCH. Mes...
- LIMÉS. Anéu, veig que vè ja,
y, al trováus, s' enutjaria.
- UCH. (¡Calla, cor, y espera 'l dia!)
(*Uch se 'n va. Cabestany, que l' ha observat sempre
recelòs, diu apart:*)
- CABEST. (Quan la vegi, ¿qué farà?)

ESCENA III

CABESTANY, LIMÉS, BERENGUER

- BERENG. Senyors; Dèu sia ab vosaltres.
- CABEST. Ab vos vinga, Berenguer.
- BERENG. ¿Quínas son del rey las novas?
- CABEST. Las deya ara á n' en Limès.
Si avuy no logrém que s' alse
del sèu fort defalliment,
contéulo mort.
- BERENG. (¡Oh!) ¿Y... diguéume...
¿De qué morirá?
- CABEST. De vell.
Sí... cinquanta anys de regnat,
aprop de setanta, al menys,
de vida... y... una corona...
¿Quí pot resistir tant pés?
- BERENG. ¿Quí? Ell. Ni la mort es forta
contra qui fòu tan valent,
que vegè, com brí de palla,
lo temut alfanch moresch.
Qui per ré al mon se doblega,
no 's doblega al pés del temps.
Rés li son los anys; lleugera
la corona; 'l pés inmens
de dos mons ni sols podria
mimbá' un punt sòn ardiment.
- CABEST. Donchs la mort tot ho arrebossa,
Berenguè', encara que veig
que vos no voléu cedirli
ni una engruna de poder.
No mès que vos y la reyna
sòu los dos que no ho creyéu.
Miréu com ho créu lo poble
que, ab sòn bon instint, present

que la mort del rey li porta
guerras, mals y desconcerts.
Per çó, cada punt, arriba,
com una onada, furient,
fins al palau, ahònt acaba
la vida 'l rey; aquest rey
que, al poble com á los nobles,
va abátrer sempre altaner,
y ara ha de sentir, morintse,
com bramul del mar, la véu
d' aquest poble, que, malehintlo,
lo sèu regnat despedeix.

BERENG.

¡Oh! Es vritat; abaix udola
com hiena que la mort sent.

CABEST.

Y no erra gens sentintla ara.
Creguéuho, bon Berenguer.
La dalla, que vidas cega,
segará avuy la del rey,
y, puig ho sabéu, guardéu vos
y preveniu vos ab temps,
ja que, sense prevenir vos,
vos seria 'l cop més cruel.

(*Se 'n va.*)

ESCENA IV

BERENGUER, LIMÉS

LIMÉS.

(Ja jo ho havia pensat
avans d' óurer la tal nova.
No tèmis, donchs, que ja 's trova,
si no ell, l' amich, preparát.)

BERENG.

¡Oh! ¡Rés falta per probarme
qu' es la mort del rey segura!

LIMÉS.

Sí; en Cabestany te l' augura...

BERENG.

¡Y s' atreveix á reptarme!

LIMÉS.

Lo cel t' ho avisa ab aixó,
y, puig temps nos queda encara,
podém aquí parlar ara
de la reyna, entre tu y jo.

BERENG.

¿Créus, potser, que la corona
no será d' ella?

LIMÉS.

No.

BERENG.

Sí.

Don Joan, perque 'm consta á mi,
s' está morint á Girona,
y, morint lo príncep real,
don Pere, acatant la lley,
nombrará á don Martí rey
y heréu sèu universal.
Un cop nombrat, ja sabs tu
que Don Martí ho dará á n' ella.

- No tèmis, donchs, per sa estrella ;
tè encara 'l ceptre segú.
- LIMÉS. No, perque 'l príncep heréu
deixa un fill.
- BERENG. Un pobre nin,
que ja, aquest cas prevenint,
perque la reyna 'l prevéu,
s' ha enviat un propi á Girona,
ab sagell del rey, manant
que 'l nin vinga aquí al instant,
y, al tenirlo á Barcelona,
la reyna, que ja l' espera
ab l' ánsia que la devora,
tindrà aquest nin com penyora
de la herencia del rey Pere.
- LIMÉS. ¿Y lo nin s' ha de portar?...
- BERENG. De Girona, y he sentit
qu' avuy será aquí conduhit.
- LIMÉS. ¿Y si es que us van enganyar?
¿Y si es veritat, com diuhen,
que 'l príncep heréu fingeix
morirse, perque coneix,
pe 'ls parcials qu' aixó li escriuhen,
que, si está bó, ha de venir
á assistí' al rey al finar,
y que, venint, pot trovar
fins lo perill de morir?
¿No us aterra que, de cop,
pensès l' infant diferent
y se 'n vinguès, de repent,
del rey qu' agonitza, aprop?
¿Nc teméu que, al sè' á Girona,
vulga ell al propi negar
aquest nin, qu' heu de guardar
com penyora á Barcelona?
- BERENG. No, perque no pot negarse
l' infant á un' òrdre del rey,
sòn pare, ni, á dreta lley,
podent l' infant presentarse,
may podria aquí, ab sa audacia,
llogá' ab la noblesa caps.
- LIMÉS. ¡Ay, Berenguer, que no sabs
lo qu' es al mon la desgracia!
Quan l' hora terrible soni,
mal que 't pesi sa baixesa,
veurás com es la noblesa
de qui mès ser rey li aboni.
Per có es que 't veig tremolant,
perque, mentres tès confiansa,
jo he perdut ja la esperansa.
- BERENG. ¿Es dir, donchs, que tèms?
- LIMÉS. ¡Y tant!

Visch ab l' ánima intranquila
y ab desficiòs frenesí,
no mès, Berenguer...

BERENG. (*Ab terror d' endevinar.*) ¿Per qui?

LIMÉS. Per ta estimada Sibila. (*A la orella.*)

BERENG. ¡Oh! ¡Calla!

LIMÉS. No; puch parlar,

perque tinch dret al secret.
Sòch amich y sòch discret
y sè en tòñ cor penetrar,
y lo càstich y la mort
vull fins arrostrar per ella
si ha volgut ta negra estrella
que tu la estimis de cor,
mentres que, si, al presumir
tòñ amor, me vaig errar,
ja no crech déurer lluytar.

BERENG. ¿No? Donchs lluyta hasta morir.

Lluyta sempre y sens temor,
que, per mòlt brau que 't mostrèsses,
no tingas pòr que igualèsses
á lo inmens del mèu amor.
Lluyta, mata y atropella;
de defensarla no páris,
y, fins, si cal, no repáris
en dar la vida per ella.
Y, si, per ma gloria entera,
ta amistat mòñ goig amida,
fèsho, perque es ja ma vida
la muller del rey en Pere.

LIMÉS. ¡Calla!

BERENG.

No, qu' es l' amor mèu
y vull que tothom ja 'l sápig; ;
lo que 'm dol es que no cápiga
dins del cor que m' ha dat Dèu.
¿Has vist com lo condemnat,
quan ja, sabent la sentència
que li roba la existencia,
esclata en goig ecsaltat
al llegirseli 'l perdò?
Donchs rés es tot lo goig sèu
comparat ab l' amor mèu,
quan jo la miro ab passió.
Quan tothom, sense pietat,
la tilda de superbiosa,
jo hi veig sols la majestuosa
altesa del sèu estat.
Quan tothom, babejant fel,
diu que crudelment impera,
jo la trovo justiciera
y gran, en lloch de crudel.
Aixís la estimo, ¡insensat!

y qu' ella no ho sab jo 't jur,
perque es món amor tan pur
com es gran sa majestat.
Pensa, donchs, tu, si es terrible
l' afany ab que jo batallo;
la miro, la sento, callo,
veyentla per mi impossible,
y, tement d' aquesta sort
los invencibles esculls,
li vaig donant pe 'ls mèus ulls
las engrunas del mèu cor.

LIMÉS. ¡Oh! ¡Amich mèu! ¡Quína noblesa
hi há sempre en lo sentir tèu!
Lluyta y conta ab lo bras mèu
per salvar la sèva altesa.

BERENG. ¿Qué tèms ara?

LIMÉS. No en vritat
al príncep que, si regnès,
no seria may rés més
que un rey sense voluntat;
mes sí, temo á la princesa
na Violant, sa noble esposa,
qu' es dona, y es rencorosa,
y ódia á la reyna ab feresa.

BERENG. Cert, sí; ella es la que pot
donarnos més esglay ara,
perque es altiva, y es mare...

LIMÉS. Y es...

BERENG. ¿Qué?

LIMÉS. Dona sobre tot.

Dona, á qui dona Sibila
ha perseguit ab enuig,
que véu que 'l trono li fuig,
que per rés, quan vol, vacila,
que gosaria á mirar
fit á fit al mateix sol,
y que, regnant, si ella vol,
pot á don Joan dominar.

¡Oh! Si ja trontolla al mor
lo sentir dels reys la guerra,
¿qué será 'l veure' en la terra
duas reynas front á front?

BERENG. Créu que está tot previngut
per si aixó arrivès á ser.

LIMÉS. No hi há medi, Berenguer.
L' únich qu' ara á mi m' acut,
es esperá' y, mentrestant,
si 'l cel vol que mori 'l rey...

BERENG. ¿Qué farás?

LIMÉS. Seguir la lley
de la que 'l tèu cor vol tant.

BERENG. ¡Oh! ¡Gracias! *(Estrenyentli la mà.)*

LIMÉS. De cor t' ho dich,
per si això 't pot dar audàcia.
En fortuna y en desgràcia,
sempre t'eu.

BERENG. (*Abrassantlo.*) ¡Oh! ¡Noble amich!

ESCENA V

BERENGUER, LIMÉS, PATJE, SIBILA

PATJE. La reyna. (*Aguantant la cortina.*)
BERENG. (*Connogut.*) ¡Ella!
(*Sibila entra, notantse en sòn rostre lo trasbals de l'ànima y mira fit á fit al patje, que saluda y surt.*)
SIBILA. ¡Oh! ¿Qué he notat?
¿Per qué sa véu m' ha semblat
que parlava ab ironía?
¿Per qué, al sentirlo, he pensat
que ma altesa s' ofenia?
Ha dit: «La reyna.» Cert; sí...
mes ha ressonat aquí (*Al cor.*)
sa véu, ab tan trist ressó,
que m' ha semblat sentí' en mi
que ja no era reyna jo.)
(*S' assenta pensativa sens haverse adonat dels dos personatjes.*)
LIMÉS. Just es, senyora, que us dem
lo pèsam, los que sabém
l' estat en que 'l rey se trova.
BERENG. Sí; just es que ab vos plorém,
tots los que sabém tal nova.
SIBILA. ¡Oh! ¡Ho saben ja! ¡Sort fatal!
Senyors... Mòn marit, per mal
de qui sa corona vol,
viu encara, y es deslleal
qui pregoni aquí món dol.
LIMÉS. Perdonéunos.
BERENG. No hem volgut
may oféndreus.
LIMÉS. Nos ha dut
nostre afecte, aixó ignorant.
SIBILA. Qui tal diga, está venut
á la causa del infant.
¿Qué ha dit tal?
BERENG. Lo majordom
de sa altesa 'l rey.
SIBILA. ¡Oh! ¿Y cóm
pot lo majordom tal dir,
si jo us juro pe 'l mèu nom
que no pot lo rey morir?
BERENG. Potsè' es perque, errat, ho pensa.

- SIBILA. (Valor! ¡la lluyta comensa!)
LIMÉS. (¡Oh! ¡Cóm tè 'l cor trasbalsat!)
BERENG. (¡Ay! ¡Cóm li doldrá, que ofensa
ja créu sols l' havern' parlat!)
- SIBILA. Sapiguéu que nos, l' aymada
esposa del rey, irada
per lo qu' ara aquí 'ns heu dit,
contesta á tot, enutjada,
que 'l metje juhèu ha mentit.
Que 'l rey, encar que malalt,
pot tenir lo ceptre real
y dur coronat lo front,
y es traïdor y es deslleal
qui escampi que mor pe 'l mon.
Que en vá lo sèu fill espera,
de traïdò' aixecant bandera,
que 'l sèu pare, lo rey, mori,
y que viurá 'l rey en Pere
perque aixís ell sa sort plori.
- BERENG. Aixís sempre havém volgut
que siguès; mes si un escut
nostre pit per vos pot ser,
perque l' uséu vos l' hem dut.
- SIBILA. Ho sè. Gracias, Berenguer.
(*Los dos saludan y se 'n van.*)

ESCENA VI

SIBILA

¡Oh! Sí; saben lo cert. Se mor, afina...
Aquí ab ma desventura m' abandona,
y ni ab sa feble véu la mort domina,
ni ja la lluhentor de sa coròna,
com ans solia, lo sèu cor fascina.
Mes no; no morirá. ¡Tantas vegadas
desitjaren sa mort y no ho lograren
las pregárias de tants, al cel alsadas,
que venjativas contra d' ell clamaren,
y avuy, que ab plors y véus desesperadas
prega una reyna, de dolor transida,
que pert ab ell poder, gloria y ventura,
lo cel nó escoltará món dol sens midal...
¡Oh! Sí. Dèu sab, un cálzer d' amargura,
la fel que guarda, y salvará sa vida.

ESCENA VII

SIBILA, lo bisbe HEREDIA

HERED. Senyora...

SIBILA. ¡Vos!... Enrera. ¿Quí es que gosa torbar lo somni quan lo rey reposa?

HERED. Qui conhort li vol dar al punt qu' espira y vè á pregar al cel, junt ab la esposa que, com jo, agonitzant, al espós mira.

SIBILA. Ments. Jo 't conech. Sè qu' ets, traïdor é indigne, de Heredia 'l bisbe, que, alevòs, lograres als pahers sublevar, y en Monzò alsares l' estandart dels rebels, que, ab cor maligne, per odi á mi no mes, vil, tremolares.

HERED. Ministre avuy d' un Dèu sò que perdona y la benedicció á dar vinch suprema al monarca que deixa sa corona.

SIBILA. O á durli de la Iglesia l' anatema si 'l monarca á la reyna no abandona.

HERED. Creguéu, senyora, que no mès m' incita del monarca 'l perill, que, trist, demana que 'l sènti en confessió.

SIBILA. L' oy que us irrita es lo que us porta aquí; mes será vana la indigna acció que 'l vostre enginy medita.

HERED. Lo cel vos probi com vostr' odi s' erra.

SIBILA. ¿Per qué, si aixó no fòs, aquí vindriau, quan, pe 'l monarca que la mort soterra, de sobras vos sabéu qu' en cel y en terra, debades pe 'l perdò á Dèu clamariau?

HERED. May de Dèu la clemencia es agotada.

SIBILA. Que ho es va probá' ahir quan, en deliri, sa cara, per un sant bofetejada fòu en sòn llit de mort, deixant marcada la má en sòn rostre, per mès fort martiri. Sortíu; la confessió del rey, qu' atina, no la podréu sentir sens esglayarvos ni mimbará en lo cel l' ira divina; jo sa vida conech, y es una espina cada recort que no puch jo contarvos. ¡Oh! Sí; quan sas paraulas espantosas, vetllantlo, en nit llarguíssima, escoltava, qu' ell mormolava entr' oracions confosas, voltantlo, entorn del llit, ombras negrosas, jo veyá com l' infern ja l' esperava. Y volia resar, y en los mèus llabis la oració 'm cremava, plors volia, y lo recort no mès de sos agravis dins lo mèu cor, y en lo mèu cap sentia

com espurnas de foch, dihentme:—No acabis;
no resis més per ell; Dèu s' ofendria.—
Deixéu, donchs, qu' en la sèva sepultura
quedi aquest rey dormint la nit eterna
y no reséu per ell; dóna pahura
lo cau del sèu passat, y, en sa negrura,
no més hi há l' infern qu' als vils enlluerna.

HERED. Perque no siga aixís en l' altra vida,
que 'm cediu ara 'l pas vinch á implorarvos.
Vos ho demano ab véu adolorida.

SIBILA. No, que puch perdre 'l ceptre en la partida,
y jo, al contrari, d' ell vuy allunyarvos.
Conjurats per robarme la corona
tots acudiu á véurer sa agonía;
mes l' urch de reyna, fé y valor me dóna,
y tu sabs si conech la cobardía
quan l' ambició de gloria m' esperona.

HERED. ¡Senyora, per pietat, si fé en Dèu posas,
dèixam confessá al rey pera lograrli
l' olvit etern de culpas espantosas!
¡Dèixam mirar si puch lo cel guanyarli!

SIBILA. Mira ta mort, si contradirme gosas.

HERED. La mort dech arrostrar, pe 'l sant misteri
que Dèu, morint en creu, á tots ensenya.
¿Qué pot en vostre cor de dur haverhi
que encara la ambició hi tè sòn imperi
quan al abisme un' ánima 's despenya?
Perdona lo mèu prech. Suplicá 'm toca
pe 'l rey, fins á mirarte conmoguda.
Per ell tota clemencia es ara poca.

¡Pietat, si lo tèu cor no es una roca!

SIBILA. ¡Pietat!... Jamay lo rey l' ha coneguda.

ESCENA VIII

SIBILA, HEREDIA, BERENGUER

BERENG. Senyora.

SIBILA. ¿Qué es?

BERENG. Que l' adicte

qu' enviareu vos á Girona

ha portat ja...

SIBILA. (*Goig immens.*) ¡Oh! ¡Qué sento!

HEREDIA. ¿Me déu la vénia, senyora?

(*Sibila, en una transició y volent dissimular lo goig.*)

SIBILA. Sí; dolguda d' escoltarte
per... las altas rahòns qu' invocas,
de veure' al rey, qu' agonitza,
la vénia 't dono gustosa.

(*Heredia saluda y se 'n va.*)

ESCENA IX

SIBILA, BERENGUER

- (*Sibila, mirant á Heredia, que se 'n va, diu:*)
- SIBILA. (Passa, si; me veig ja duenya de tan preuhada penyora, que ni 'l mateix rey en Pere m' arrenca ja la corona.) Berenguer; logréu que vinga aquí la noblesa tota, y advertiu que estich perduda si un sol me falta.
- BERENG. Senyora, confiéu en mi.
- SIBILA. Ab vostre afecte esbrinéu quíns intents porta, quíns determinis amaga, á quín desenllás s' acosta. No olvidéu que ma diadema, en cada paraula vostra tè un joyell, que li assegura qu' es d' Aragò la corona. Perlas reals que la ornamentan son los parcials que la voltan; si, perlas mal engarsadas, cayentne escampadas, rodan, las pot cullí un' altra reyna á qui 'l mèu poder fa sombra, y, guarnintsen la diadema qu' ara 'l mèu afany li roba, podrá véurer com, trencada y fentse per mi una argolla la que 'l rey me va dá un día, trono avall, cayent, rodola.
- BERENG. ¡Oh! No temáu qu' aixó 's veja; no 's veurá, reyna y senyora.
- SIBILA. Anéu, donchs, á sagellarho.
- BERENG. Si convè, dant ma sanch tota. (*Se 'n va.*)
- SIBILA. ¡Oh! Ara, ab l' afany d' avaro que sab que 'ls tresors se roban, aném á guardar la prenda que m' han portat de Girona. Anémli á posar un guayte que l' or no 'l puga corròmper; démli presò, tan segura y de tan ferrada porta, que talment sia impossible estellarla al oy que 'm volta, y després... ¡Després que vinga

aquesta infanta ambiciosa,
muller del fill del monarca
qu' ara devalla á la tomba;
que vinga; dogals mos brassos
serán, si 'm veig prop sa gola;
que s' abeuri ella, si 'm mala,
en món bassal de sanch roja.
Ara no son los que lluytan
dos reys, no; sòm duas donas.
Jo vull lo qu' ella demana,
vol ella lo que 'm pertoca.
Del trontoll de la embestida
ha de tremolar la Europa.
Lliurém batalla de reynas...
¡Vejam quína 'l ceptre logra!
(Se 'n va, primera, esquerra.)

ESCENA X

CABESTANY, DONA VIOLANT.

*(Vènen del dormitori del rey; la dama vè negra y
cuberta ab un vel que s' alsa.)*

VIOLANT. Al fí se n' ha anat.

CABEST. Temia
ja que no 's moguès.

VIOLANT. Joyosa
al fill mèu de mas entranyas
diu que va á guardar, resolta
á que, del ceptre qu' anhela,
lo trist nin sia penyora.

CABEST. Sí; mes no temáu; sa vida
de la d' ell nos vè á respondre'.

VIOLANT. Cert, Cabestany; tal es ara
la esperansa que 'l cor trova.
A vos la dech, com puch deure',
ab lo mèu espós que 'l plora,
haver vist al rey qu' afina
avans de baixá' á la tomba.

CABEST. Ja sabéu com jo la vida
vull dar per la causa vostra.
Al rebre' ahir vostras lletras
dihentme vos que de Girona
ab l' infant heréu veniau
darrera del fill que us roban,
tots los vostres partidaris
vaig juntar ab fé resolta;
vaig dirlos vostra vinguda
protegida per las sombras
de la nit; vaig innovarlos
com, aprofitant la fosca,

al palau entrar voliau
per recullir la corona
que pera sòn front demana
un' altra reyna ambiciosa,
y tots, á mòn zel unintse,
me van dar s' ajuda tota.
No temáu de la real casa,
tots los servidors son vostres.
Aixís la clau me fòu dada
ab que jo us he obert la porta
secreta que passa oberta
de dins del rey á l' alcoba,
y així al rey heu vist encara
avans de baixá á la tomba.

VIOLANT. Sí; ¿y no hi estat coneguda
de ningú?

CABEST. Us tapava tota
lo vel que portéu de sarja,
y l' infant heréu, senyora,
tant embossat, mal podia
mostrar qu' es ell en la fosca.
A mès de que sabentse ara
aquí ré us duria en contra.
Bè ho havéu vist vos mateixa
estant del rey á la vora;
havéu estat coneguda
dels qu' entorn sòn llit lo voltan
y ab tot no temáu que 'n digan
rés á la reyna, sa esposa.
Ja us ho he dit: si 'l rey afina
teniu vostra la cort tota.

ESCENA XI

CABESTANY, DONA VIOLANT, DON JOAN

(Don Joan, fugint ab repulsiò de la porta per 'hont mirava, diu:)

JOAN. ¡Oh!

VIOLANT. ¿Qu' es?

JOAN. ¡Mòn pare, que crida
á la vil que l' abandona!

VIOLANT. ¡Ah! Sí; á la vostra madrastra,
que, ab los besos que al rey roba,
mira, lladre de diademas,
si pot robá' la qu' es vostra.

JOAN. Calléu; no irritéu mòn odi,
que prou dins del cor udola.
¡Oh! ¡Si de damunt del marbre
de la llosa de la tomba
ahònt devallará 'l mèu pare,

jo aixeco avuy la corona,
no refredará ab sòn cercle
lo foch qu' ara 'l front m' arbola!
¡Ja veuréu jo com me venjo
d' aquesta perversa dona!

VIOLANT. ¡Vulga Dèu que sòta 'l soli
lo qu' ara havèu dit no us dolga,
y 'l vostre cor, tan bò sempre,
pietat per ella no tróvia!

JOAN. No, no 'n trovará; us ho juro.

VIOLANT. Y, si 'n trovèu, vostra esposa,
fentli capítols de cárrechs,
d' ella las ofensas totas,
ab lletras de foch escritas,
retreurá á vostra memoria.
Sí, rey Joan, sí; recordéuho
mentres vida 'l cel vos donga.

Recordéu que na Sibila
ab sa sed d' or ambiciosa,
entre vos y vostre pare
posá una valla tan fonda,
que, per ella, váreu èsser,
desterrat, duch de Girona.

JOAN. ¡Oh! Sí. ¡Ho recordo, ho recordo!...

VIOLANT. Recordéu qu' ahir, per ella,
vam rebre' á Girona un' òrdre
manant lo rey qu' entreguèsem
lo nin príncep y fill nostre
á n' el propi, que va endúrsel,
donantnos tanta congoja
que, malalts y tot, seguintlo
venim tots dos de Girona.

CABEST. Mès baix, que poden sentirvos.

JOAN. ¡Ay, si ni sols ella toca
á n' al fill, que prés nos guarda!

VIOLANT. Penséu que, per 'questa dona,
no heu pogut á n' al rey véurer
fins prop de sa mortal hora,
y sens tenir ja esperansa,
ans de que la eterna sombra,
ab sa foscor, lo sepulti.
heu de véurer com la fossa
se l' engoleix pera sempre,
sens escoltar de sa boca
lo perdò que desitjavam
per la rebeldía nostra;
sa benedicció postrera,
per calmar nostra congoja.
Miréu que ja ni respira,
que tè las parpellas closas,
que ja defalleix morintse...

JOAN. ¡Oh, pare y senyor, perdònam!

VIOLANT. Penséu que mès no heu de véurerl' perque la mort ja us lo roba, y penséu, al no mirarlo, que na Sibila, sa esposa, vos ha robat, d' ell en vida, sòn amor y sa corona, y que, sense cor ni entranyas, es prou cruel y prou traidora per deshonrar l' agonia d' aquest pare, puig que logra que, èssent del vostre fill avi, resti en poder d' ella sola. Penséu en lo que li tarda la vostra mort, que ambiciosa al nostre fill matar pensa; penséu que dominadora tot ho pot mentre ella visca, que no tèm may, que s' imposa 'hont ella es; y si no bastan las rahòns que 'l mèu odi 'm dòna, penséu que jo vull venjarmen y que la vull véurer morta.

JOAN. ¡Oh! Si; li veuréu. Jo ho juro per ma fé, per la mèva honra, pe 'l rey que mor, y pe 'l príncep, qu' ara en brassos d' ella plora. Li veuréu, y quan ceneixi d' Aragò la real corona, si jo, cruel, no cumplimento mòn jurament, com me toca, que no trovi, en cel ni en terra del Etern misericordia.

VIOLANT. Sagrament, donchs, y paraula vos recull la vostra esposa.

JOAN. Vostra es ja la sèva vida.

VIOLANT. Donchs ara, aquí, en aquest' hora solemne, sagrada, augusta, perque sas alas negrosas l' àngel de la mort extesas tè sobre 'l rey, que 's revolca, perque, agonejant, espira com damunt sarsas punxosas, jo 't juro, reyna Sibila, que, si á mos péus Dèu te postra, farà escriuir ma venjansa fins al infern que se t' obra. Jo t' ho juro, ab la má extesa (*La exten.*) sobre 'l llit de mort ahònt ploras.

JOAN. Y jo ab vos la extench, per darvos d' abduas juntas la forsa. Dèu lo nostre vot accepti.

VIOLANT. Dèu sempre lo just escolta.

- CABEST. Senyora...
(*Venint d' hont ha vigilat fins ara.*)
- VIOLANT. ¿Qué passa?
- CABEST. Arriba
Berenguer aquí.
- JOAN. ¿Y qué?
- CABEST. Importa
amagarvos fins que sia
lo rey ja mort. Barcelona
sols al véurer sòn cadavre
vos proclamará joyosa;
no mentres que lo rey visca,
perque sòn rigor la imposa.
- VIOLANT. ¿Ahònt, donchs, esperar podriam?
(*Alsa 'l tapís que tapa la segona porta esquerra, y
obrin-la, diu:*)
Aquesta cuberta porta
vos dará á tots dos refugi.
- JOAN. Entrém, donchs, que ja s' acostan.
(*Entran. Cabestany deixa caure 'l tapís y diu:*)
- CABEST. ¡Ah! Aquí hi há la nova reyna.
¡Si ho sabès l' altra que l' ódia!
¡Si ho sabès, me donaria
fins, per premi, la corona!

ESCENA XII

CABESTANY, BERENGUER

- CABEST. ¿Lo rey?
- BERENG. Morint.
- CABEST. Ja us ho he dit.
- BERENG. La reyna, desesperada,
vos suplica altra vegada
qu' aquí us juntéu tot seguit.
- CABEST. ¿Y aquí mos demanará
que la defensém?
- BERENG. Segur.
- CABEST. Donchs la noblesa, jò us jur
que no la defensará.
- BERENG. ¿Per qué, si don Martí envia
á dir que 'l ceptre li dóna,
y ara l' infant, á Girona,
diu que 's trova en l' agonía?
- CABEST. No creguéu, Berenguer, tal;
perque us estimo us ho dich.
- BERENG. ¿Me parléu d' amich?
- CABEST. D' amich.
Lo príncep no está malalt.
- BERENG. ¿Diguéu, llavors, que fingia
malaltía?

- CABEST. ¿Y per qué no,
si la reyna d' Aragò
sab ell que matarl' volia?
- BERENG. ¡Pobre reyna! ¡Tots pensant
que sempre indigna ha de ser!
- CABEST. Tots menos vos, Berenguer.
- BERENG. ¿Y ara, donchs, qu' es del infant?
- CABEST. Mès aprop de Barcelona
se troba del que penséu,
y avuy aquí, com heréu
se cenyirá la corona.
- BERENG. ¡May, mentres la mèva espasa
per brandar jo ab forsa 'm senti!
¡May, mentres la reyna alenti
á dintre d' aquesta casa!
- CABEST. Deixéu la espasa á la veyna,
Berenguè', y creguéume á mi.
Miréu; la cort es aquí.
- BERENG. (Donchs jo salvarè á la reyna.)

ESCENA XIII

CABESTANY, BERENGUER, LIMÉS, NOBLES, que apa-
reixen, notantse que Cabestany vé al cap dels partida-
ris del infant, y Limés al cap dels de la reyna

- CABEST. (Cavallers, ohíu.)
(S' acostan y parlan apart.)
- BERENG. (Limés,
escolta.)
(S' acostan y també parlan apart.)
- CABEST. (¿M' entenéu?)
- NOBLE. (Sí.)
- CABEST. (Per ço en Berenguè' es aquí.)
- LIMÉS. (Ho farè com manas.)
- BERENG. (Vès.)
(Limés se 'n va. Surt un patje y anuncia á la reyna.)

ESCENA XIV

Los mateixos; PATJE, SIBILA, Patjes

- PATJE. La reyna.
- CABEST. *(Apart als seus.)* (Apunt y fermesa)
- BERENG. *(Apart als seus, mentres Sibila apareix.)*
(Valor, amichs.)
(Al naverse sentat ella, saludan.)
- SIBILA. *(Ja sentada.)* Cavallers...
Plaume seure' entre 'ls primers
de la cort aragonesa.

Així al cel plasquès, senyors,
que, per un motiu plascent
jo 'm poguès gosar, veyent
juntats a mos servidors.
Mes ha volgut ma sort dura
que per dols dega cridarvos,
y que us dega dí, al juntarvos
qu' es la mort del rey segura.
D' aquets realmes la corona,
mort ell, quedarà vacant,
tant més, quan l' heréu infant
s' está morint á Girona,
y 'l rey, en l' últim moment,
pera salvar tot perill,
fa rey al fill del sèu fill
y 'm nombrará á mi regent.
Vull, donchs, que ab tota llealtat
diguéu, si així 'l rey acerta,
y si aixís pot ser cumplerta
la seva real voluntat. *(Tots callan.)*
¿Calléu? (¡Oh! ¡Ja així ho temia!)

BERENG.

SIBILA.

Vos, amich,
ja sè que 'm sòu, y fatich
per vostre zel may tindria.
La flor d' aquesta noblesa
voldria que ara 'm parlès.
¿Quí 'l representant aquí es
de la cort aragonesa?

CABEST.

Jo, senyora; y ma opiniò
sabréu ja desde est instant:
mentres siga viu l' infant,
l' infant es rey d' Aragò.

SIBILA.

Pero, mentres que la vida
ó la mort l' infant espera,
¿pot contá' ab vostra fé entera
aquesta reyna afligida?
¿Acceptaréu la regencia
de la reyna d' Aragò?

Contestéu. ¿Es sí ó es no
la véu de vostra consciencia?
¿No responéu? ¡Es que ignora
algú lo que jo puch fer!

¿Heu olvidat que vull ser
de gracias dispensadora?

BERENG.

SIBILA.

(¡Oh! ¡Callan! ¡Callan encara!)

¿Calléu, y m' heu sentit dir
que anant lo rey á morir
sò reyna y ningú m' ampara!
¿Voléu que mort mèn espós
me veja jo perseguida,
y tinga en perill ma vida

sens trová' en lloch may repós?
¿En qué us he ofés? Venjativa
tal volta alguna vegada
m' heu vist; mes ja ara humiliada
miréu á la reyna altiva.
Aquest mèu penediment
borri avuy lo mèu passat
y amparéume tots de grat
en lo dolor que 'i cor sent.
Penséu que ja 'l rey tremola
presa del gel de la mort,
y que 's va glassant sòn cor
mentres prop lo poble udola.
Penséu que així en pau s' enterra
d' en Pere 'l poder real.
Viu, portava ell un punyal;
mort, que no 'ns porti una guerra.
¡Penséu en m' angoja d' ara,
perdent espós y corona!...
¿Qui 'm voldrá? ¿Qui aussili 'm dòna?
¡Oh! ¡Y calléu! ¡Calléu encara!
¡No! ¡Imposible! No pot ser
que sigui aixís la noblesa.
¿Qué? ¿A la cort aragonesa
no hi há ni un sol cavaller?
¡Calléu! ¡Deixéu, descortesos,
que s' humilli aquí una dama,
y al véurer qu' en vá s' exclama
no vos donéu per ofesos!
¿Ningú ecsemple d' honradesa
vol llemsarse aquí á donar,
sortint, noble, á defensar
l' agonía de sa altesa?
¡Vosaltres, que quan ella era
reyna altiva y respectada
fins la pòls de sa petjada
besavau ab fé rastrera;
vosaltres, ab rebeldía
y ab la vergonya perduda,
avuy que 's véu desvalguda
la deixéu en sa agonía!...
No; no li deixéu. Li resta
l' acer que jo ab honra duch,
y en mi trovará aixepluch
contra 'ls llamps de la tempesta.
Y jo sol, jo, contra tots,
veyent qu' ella, adolorida,
vos ha suplicat rendida
ab tan dolorosos mots,
y sentint que ni un acent
de pietat havéu tingut,
perque ni us ha conmogut

BERENG.

contemplar tant sufriment,
vos dich, perque l' honra ofesa
sento ab vostra acció envilida,
que 'ls pares que us van dar vida
no van darvos sa noblesa.

CABEST. ¡Berenguer!...

(*Tots los del Infant, posan má al acer.*)

BERENG. Sí; contra tot
lo mon, si cal, ma véu parla.
Tenir noblesa y no usarla,
es com llensarla á n' al llot.

SIBILA. (¡Oh! ¡Cor gran!)

BERENG. Si sospitat
haguès vostra cobardía
aquell que us va engendrá' un dia,
al naixe' us 'guera ofegat.
¡Miserables!... Adularla
quan ab lo rey partí 'l trono,
y deixarla en l' abandono
quan creyéu feble mirarla!
¡Venir, quan donava honors,
que ni mirarla gosavau,
y com serps vos arrastravau
per sas catifas de flors,
y ara, qu' aquí desolada
la veyéu, ab tanta pena,
mantenir dreta la esquena
tants cops per ella torsada!...
Torsada, sí... l' agraviarse
torná' enrera no 'm farà;
la esquena del cortesá
per có s' ha fet: per torsarse.
Sort que no tots som així
y, com jo, n' hi há al mon, ab honra,
que us escupen la deshonra
que m' havéu llensat á mi.
No; no amanyaguéu la espasa
que havéu tots tan envilida,
que no m' heu de dar la vida
dins d' aquesta real casa.
La trauréu allá 'hont confio
que us trovará l' odi mèu,
perque, en Judici de Dèu,
á tots junts vos desafio,
y sapiguéu, sens que rés
me dolga que ho senti 'l poble,
que qui 's porta tal, no es noble
catalá, ni aragonés.

CABEST. ¡Oh! ¡Mal la espasa á la veyna
conté 'l respecte, com lley!
Mòn guant.

(*Llensantlo als péus de Berenguer.*)

BERENG.

Jo 'l cullo pe 'l rey.

SIBILA.

No; perque 'l recull la reyna.

(Adelantantse y cullintlo ella.)

La reyna, sí; contra ella es
aquest desafió á mort;
donchs jo l' accepto, ab sa sort,
y vejám qui podrá mès.
¿Qué hauria sigut la lley
ab que per reyna á mi 'm jura
lo rey Pere, si no dura
mès que la vida del rey?
¿Qué fòra d' ell l' ambiciò,
y l' anhelòs pantejar,
si sa viuda ha de pregar
que li tinguéu compassiò?
¡Basta ja! Del que á Mallorca
vencè un jorn, sò la muller;
senescal tinch, y puch fer
que vos pengin d' una forca.
Si us he volgut suplicar
lo que maná' encara puch,
mès que per recel poruch,
fòu perque 'm dol castigar.
Mes, ja que veig que, de massa
suplicar, feble 'm creyéu;
tot lo mèu prech olvidéu,
y recordéu l' amenassa.
Tant si sòu rebels com no,
havéu d' obehir ma lley.
Jo, mentres que visca 'l rey,
sò la reyna d' Aragò,
y si, mort, logro 'l poder
que m' havéu negat aquí,
jo, us enviarè... 'l butxí,
pera fèrvosho saber.
Surtíu.

*(Se 'n van tots, menys Berenguer, y, al anar á desapa-
réixer, Cabestany diu apart al Cavaller primer:)*

CABEST.

(Defensantla tant,

li sega en Berenguer l' herba;
perque aixís ell, cech, no observa
com va dihent qu' es sòn amant.)

(Se 'n van los indicats.)

ESCENA XV

SIBILA, BERENGUER

BER. Senyora...

SIBILA.

Ja ho has vist. No hi há esperansa.

BER.

¿Y així 'm parléu á mi tan abatuda?

- SIBILA. Sí; vers al llit del rey la mort avansa,
y 'm deixarà á mi sola y desvalguda.
¡No han escoltat ma véu adolorida!...
¡No 'ls ha entendrit lo cor la queixa mèva!...
Greuria, Berenguer, qu' estich malehida,
si no 'm restès al mon l' amistat tèva.
- BER. La mèva y d' en Limès, reyna y senyora.
- SIBILA. Cert; en Limès, que, com tu, vol salvarme.
- BER. Y tè 'l fill de l' infant. *(Marcantli mòlt.)*
- SIBILA. *(Ab goig inussitát.)* Sí; la penyora
de que 'm tinch de valer pera venjar-me.
- BER. Pera venjarvos y pujar al soli.
- SIBILA. ¡Oh! ¿Tu m' hi ajudarás?
- BER. ¡Jo, reyna mia,
perque lo vostre goig ni un punt 's endoli,
fins ma salvaciò eterna vos daria!
- SIBILA. ¡Oh! Jo t' ho premiarè. Gloria y ventura
conquistarás, si sempre ho dius com ara.
- BER. Entela 'l cel de ma esperansa pura
pensar que 'm mogui la sed d' or avara.
Jo us vull... reyna y res mè.
- SIBILA. Poder, grandesa...
cent feudos te darè.
- BER. ¡Gloria fingida!
Jo dòno, per salvarvos, ma noblesa,
ma virtut, mòn honor y fins ma vida.
- SIBILA. ¡Cóm! ¿No 't mou lo poder, ni de la gloria
t' enlluherna 'l brill encegador?
- BER. Voldria
d' havervos salvat jo, sols la memoria.
- SIBILA. *(¡Oh! ¡Ma sospita!... Cert: l' amor lo guia.)*
Callant y sufrint sempre, sè que esperas
un premi á tò'n valor. ¿Qué vols? Demana.
- BER. Donar ma vida jo, entre las primeras
que us defensin, donant sanch catalana.

ESCENA XVI

SIBILA, BERENGUER, LIMÉS

- LIMÉS. Salvéus, senyora; franca la surtida
teníu per sort, y abaix ma gent, resolta,
vos salvará.
- SIBILA. ¿Lo rey?
- LIMÉS. Fina sa vida
y l' infant es aquí.
- SIBILA. ¡Ell altra volta!
- BER. ¡L' infant que malalt era!
- LIMÉS. La noblesa,
trahintvos, ho fingí; ja ara s' amaga

á dintre del palau , y , ab ira fera ,
diu que sanch real darà al butxí per paga.
BER. ¡Oh! ¡ Anéu !

ESCENA ÚLTIMA

Los mateixos; PATJE, BISBE HEREDIA, DON JOAN, CABES-
TANY, NOBLES, la reyna VIOLANT, seguint l'òrdre que
s' indica.

SIBILA. ¿Lo rey?
 (Preguntantho al Bisbe y al Patje ab ansietat.)
PATJE. Ha mort. *(Lo Bisbe signa al cel.)*
LIMÈS. *(Arrastrantla al fondo.)* ¡ Aném, senyora!
SIBILA. ¡ Ay d' ells, si torno aquí reyna y venjada!
 (Se'n va. Limès, ans de seguirla, diu á Berenguer:)
LIMÈS. Penséu que duch ab mi ja la penyora.
BER. Així 'm protegirè la retirada. *(Limès se'n va.)*
(En aquest moment entra don Joan, seguit de tots los nobles en busca de Sibila; al véurer á Berenguer guardant la porta, nua la espasa, endevina que per allí ha fugit, y diu als sèus:)
JOAN. ¡ La reyna! ¡ Oh! Per allí. Corréu. Prenéula.
BER. No pas si al vostre fill voléu ab vida.
JOAN. ¡ Qué dius, home crudel!
BER. Sols aturéula,
 y mullará un trespol sanch enrogida.
CABEST. ¡ Oh! ¡ Mori!
(Volent córrer contra Berenguer, don Joan, oposantse ab crit desesperat, diu:)
JOAN. ¡ No, per Dèu, que la mort fòra
 del nin mateix que per salvar t' afanyas!
(S' ouhen crits y plors desesperats de dona Violant, que vè, desfets los cabells, y traspostada, per la porta del fondo.)
VIOL. ¡ Fill mèu! ¡ Fill del mèu cor!...
JOAN. ¡ No 'l duhéu, senyora!
VIOL. ¡ Me l' han robat! *(Cau extesa en terra.)*
(Don Joan, tapantse 'l rostre ab las duas mans, y ab crit de dolor desesperat:)
JOAN. ¡ Fill mèu de mas entranyas!
(Suspensió general. Berenguer desapareix, mòlts hi corren darrera. Alguns acuden á la reyna. Quadro. Cau lo telò.)

ACTE SEGON

Castell de Sant Martí Zarroca, en Vilafranca. Part baixa ó entrada d' una gran masía propia de la casa d' en Berenguer d' Abella. Al mitj del fons la porta d' entrada, gran, mostrant dessorbe l' escut senyorial, de pedra, de sos antepassats. A la dreta y partint de mitj escenari fins á l' alsària de més amunt de la porta d' entrada, una majestuosa escala, al cim de la qual hi há la porta que dóna entrada al camaril d' una de las duas torres que se suposa hi há á cada cantó de la casa. Portas á cada costat. A la dreta lo comensament d' un' altra escala que va á la cambra ahònt se suposa qu' está aposentada la reyna Sibila. Inscripcions llatinas grabadas en llosas damunt de totes las portas. Argollas de ferro empotradas als murs. Lo sostre lo componen grans voltas, del mitj de las quals penjan també anellas de ferro. Desde 'l replá superior de la escala, fins á ficarse á dins de la última caixa, atravessa la escena de part á part una galería ab barana de ferro ó pedra picada, tal com també deuen ser las de las escalas. A la esquerra, segòn terme, un finestral. De la volta del mitj, penja un fanal encés, qual llum apareix esmortuida per la claror del dia, que trenca al alsarse 'l telò. S' ou, de manera que no perjudiqui gens lo diálech, lo bramular d' un torrent proper, que podrà aumentar en los espays d' una escena á l' altra.

ESCENA PRIMERA

BERENGUER, LIMÉS

(Berenguer, dret y apoyat damunt del pom de sa espasa, guardant la primera porta de la dreta. Limés en la mateixa actitud guardant la porta del fondo. Las portas totes tancadas. Trenca l' alba.)

LIMÉS. Berenguer, ja apunta 'l dia.

BERENG. A Dèu sia grat. La fosca

de la nit atormentava
mès ma pensa temorosa.
(*Las véus dels soldats, que vetllan fora, van perdentse
al lluny.*)

VEUS. ¡Aragò! ¡Aragò! ¡Aragò!

BERENG. ¿Cridan?

LIMÉS. Nostres arquers que la masía voltan
y 'l crit de vetlla 's dònan l' un al altre.
No tingas cap recel. Tots son gent nostra.

BERENG. Rés temo per mi; no ho duptas
perque sabs que cor me sobra.
Mes la que sofreix es ella,
es sa vida la que corre
perill, es dona Sibila
la que insegura reposa.

LIMÉS. ¡Oh! Dígam, y que t' ho pagui
Dèu, donante un cel per gloria:
¿Es segura aquesta casa
per la pobre reyna nostra?
¡Segura! ¿Qué vols que 't diga,
si tu, ab lo que dius, demostras
que may, pensant mal, t' enganyas,
y duptas de tot quant tocas?

LIMÉS. ¿Per qué, si com jo coneixes
tots los perills que la voltan,
l' ódi que li dú terrible
l' altra reyna, y la cruel òrdre
que contra ella s' es dictada,
preguntas aytal? ¿No ho trovas?
¿Ahònt, á quín lloch de la terra
pot segura estar la pobre?

BERENG. Veritat. ¡No hi há esperansa!

LIMÉS. Una solament.

BERENG. La innoble
de váldrerns d' una criatura
que tením en poder nostre.
La de mirar si, ab la vida
d' aquest nin, són pare 's dòma.
LIMÉS. No n' hi há cap més.

BERENG. Y, si ara
sòm aquí ab la reyna solta,
á n' aquest nin podém déureuho
ja, qu' ell, fentnos de penyora,
deturá del rey la ira,
quan, del modo que ja 't consta,
vam fugí' ab la trista reyna
del palau de Barcelona.

LIMÉS. ¡Ay! ¡Ella y jo ab quína engúnia
t' esperavam al defora
las murallas, ab la prenda
qu' ara 'ls reys d' Aragò ploran!

BERENG. ¡Y jo, Limès, ab quín' ánsia

pensava en la pena vostra,
mentres contenia al rey
y l' ira de sa cort tota!
Continguts ja, á ma surtida
van deixar lliure la porta,
perque, á ma amenassa horrenda,
s' esglayaren rey y nobles.
Un cop fora las murallas,
vaig buscarvos en las sombras,
fins que, tapada ab un manto,
va acostarse á mi una dona;
era la reyna, y ab ella
m' esperavau tots á l' hora.
Tu, que duyas en tos braços
al fill del infant, com mostra
de que rés debiam tèmer
del infant ni de sa esposa.
Mos parcials, que per la reyna
darán sa sanch gota á gota,
y n' Uch, ab sirvents de casa,
que per mi tots morir volen.
¡Oh! ¡Cóm no tenir confiansa
en colla tan bèn disposta!
En duas parts vaig partirla
y vaig dirte á tu al punt:—Vola;
no tè de veni' ab nosaltres
aquest nin que 'ns es penyora,
perque, si junts nos sorprenen,
ja nostra esperansa es morta.—
Tu, qu' al punt vares entèndrerm',
vas partí' ab la tèva colla;
jo, que 'm vaig quedá' ab la reyna,
ab sòn vel coberta tota,
y n' Uch, y 'ls sirvents de casa,
y la mèva escassa tropa
d' amichs lleals, que, per noblesa,
defensan la causa nostra,
vam partir de tu al darrera,
caminant entre la fosca
de la nit, tal com fantasmas
qu' anèssen buscant sas tombas.
¡Oh! ¡Quína nit! M' escriuixeixo
quan lo méu cap la recorda.

LIMÉS.

BERENG.

No tornarè jo á passarla
may al mon més espantosa.
¡Sort dels nostres corcers negres!
Vent de tempestat, que udola,
mès furient, pe 'l mon, no passa
que la cabalcada nostra.
Aixís de l' aygua fugiam
que, á mars, queya del cel tota;
dels llamps, que zitzaguejavan

com del infern á la gola ;
dels trons, que, de timba en timba,
semblavan guiar á la tomba ;
dels llops que, eixint de las selvas,
flayraven ja la carn morta,
y del somatent, qu' alsavan
darrera nostre los pobles.
¡Oh! ¡No crech que 'l Comte Arnau
quan, embolcallat de boyra,
cavalls del infern cavalca
portant l' abadessa morta,
seguit del aixám de gossos
famolenchs, qu' entorn sèu corren,
pateixi mès que, quan duya
jo, ahir nit, la reyna nostra,
l' alé suspés, mut lo llabi,
nuat lo cor, la rahò confosa,
pantejant tots, cercant ayre
per las cremorosas golas,
y, assedegats, com si anéssem
darrera d' una corona
que, pe 'l camí, rebotia
rodolant al davant nostre
per los llamps iluminada
de tempestat horrorosa,
que semblava que, engrandintse
y tornantse inmensa volta,
arcada de llamps y d' iras
divinas, seguintnos totes,
naltres per dins hi passavam
com de foch dins d' una roda,
reflectintse tan sinestre
damunt de la cara groga
de la reyna, que jo duya
extesa en mos brassos, que, hórrida ,
convulsada, freda, lívida,
y, ab los ulls dins de las concas,
hauriau cregut, mirantla,
que feya fator de morta,
y jo la veyia, escruixintme,
tot y ser tan bella dona,
un diable, un monstre, un vestigle,
espaventable, horrorosa!

LIMÉS. Sí; mes ja aquí tès per ella
un lloch 'hònt al fi reposa.

BERENG. ¡Mes tan insegur!...

LIMÉS. Ta casa
es al fi, y tothom que 't volta
servidors tès, que t' estiman
y anirán per tu á la forca.

BERENG. No ho sè, Limès; en desgracia
no sempre 'ls lleals se trovan.

Així es que 't prech que no digas,
ja qu' aquí tothom ho ignora,
qu' aquesta dama es la reyna
d' Aragò.

LIMÉS. ¿Ni á n' als que 't mostran
tanta llealtat?

BERENG. Ni á n' aquestos
perque 'ls mès bons se corrompen ;
los mès lleals, mòlts cops, fal-leixen,
y 'ls mès honrats, vils se tornan.
¿Lo nin?

LIMÉS. Dins d' aquella cambra
d' allí dalt, somrient, reposa.
No tèmis ; jo, nit y dia,
serè d' eli sempre custòdia,
perque sè que sols guardantlo
es que contra 'l rey tèns forsa.

BERENG. ¿Y si 'l rey vè y 'ns sitia?...

LIMÉS. Ab'la mèva espasa conta.
O ab tu salvarè á la reyna
ó ab tu morirè.

BERENG. (*Abrassantlo.*) ¡Cor noble!
 (*La reyna apareix sense èsser vista.*)

ESCENA II

BERENGUER, LIMÉS, SIBILA

BERENG. ¡Oh! ¡Ja ho sents, reyna adorada!
 ¡Ja ho sents! (*Sens véurerla.*)

SIBILA. Mercés, Berenguer.

BERENG. ¡Oh! (*Sorpresa en los dos.*)

SIBILA. No crech jo poguer ser
ni havé' estat mès bèn guardada.
No; may tan segur repós
ha gosat mòn cor ferit,
allá á la cort, en lo llit
real de mòn difunt espós,
com aquí, entre dols y plants,
apenada y perseguida ;
com aquí, vetllant ma vida
los mès nobles catalans.

BERENG. ¡Reyna!...

SIBILA. Sí; Déume l' altesa,
umplintme 'l cor de plaher,
que, ser reyna vostra, es ser
ja sens igual en grandesa.

BERENG. Per vostre mal no es vritat
que mòlt siguèm ni valguém,
quan ni combátrer podem
de la sort la crudeltat.

- SIBILA. ¡Quí sab! Guardéu vos al nin,
Limès, tal com un tresor;
penséu que del mon tot l' or
en ell sol estéu tenint.
Sempre á sòn costat alerta,
ni nit ni dia 'l deixéu,
y sos gemechs ofeguéu
si, haventhi algú aquí, 's desperta.
Penséu que, èn mitj nostre dol,
vida y sort tením guardada
á dins d' un urna sagrada,
y, aquest' urna, es sòn bressol.
- LIMÉS. Sè que, viu, la vida 'ns es
y que, mort, la mort nos fòra.
Quedéu tranquila, senyora.
Vetllaré. *(Saluda per anàrsen.)*
- SIBILA. Gracias, Limès.
(Li allarga la mà, ell li besa y se'n va pujant la escala.)

ESCENA III

BERENGUER, SIBILA

- BERENG. Tot quant jo valch y puch ser
d' ell respon.
- SIBILA. Sè que va ab tu,
y ja sè aixís, de segú,
qu' es, com tu, bon cavaller.
- BERENG. Com á mi 'l podéu manar.
- SIBILA. ¡Manar jo á mòn defensor!
Suplicá 'm será millor
que 'm vulgas aconsellar.
Ja no es reyna, Berenguer,
la dona qu' avuy t' aclama
sòn brau paladí; es la dama
que, per tu, reyna vol ser.
- BERENG. Diguéu.
- SIBILA. Que no hi há esperansa
massa ho véus clar. Quan fugia
del palau, l' ànima mia,
folla de sed de venjansa,
per ré escoltava cap rahò
que no fòs matá ó morí;
mes, al arrivar aquí,
vaig estremirme de pò'
en ma desditxa al pensar,
me va véncer la fadiga,
y... ¡Oh! Sí... sí; dèixam que 't diga
lo somni que 'm va esglayar.
- BERENG. ¿Un somni?
- SIBILA. De dols y penas.

Dormia, quan va cridar-me
una véu, que va glassarme
tota la sanch á las venas.
Vaig sentir-la; á sòn accent
vaig trovar-me esclavisada,
y, al cridar-me altra vegada,
vaig obehir sòn manament.
¿Ahònt vaig anar? No ho puch dir.
Várem caminar per ertas
planuras, vilas desertas
la véu y jo vam seguir,
y mès, quant mès la seguia,
«¡Sibila!» la véu cridava,
y, quant mès jo caminava,
mès lluny la véu se sentia.
Tot d' una, al fi, va parar;
vaig sentir tocar á morts,
y 'm troví', entre créus y flors,
sola, al bell mitj d' un fossar.
Tremolant, giro al moment
mos ulls implorant consol,
quan veig venir, tot de dol,
un trist acompanyament,
y sento fer un pregò
que, umplint de gel lo cor mèu,
deya trist:—Preguéu á Déu
per la reyna d' Aragò.—
—¿Quína?—Tu, me váren dir.
—Dona Sibila.—Y passaren.
—¿Ahònt la portèu?—Y pioraren,
y 'm van respondre':—A morir.
—¿Quí l' acusa?... Jo, estremida,
vaig preguntá' entre amarch plor.
—¿Quí l' acusa?—L' odi á mort
del poble que l' ha malehida.
—Mes ¿quí la condemna?—'L rey
ab lo rencor que li porta.—
Y passavan, y, ja morta
d' un odi cruel sòts la lley,
veya com de món suplici
lo catafèlch ja s' alsava,
mentre una véu ressonava
com del Angel del Judici,
que, cridant aquell pregò,
qu' encara glassa 'l cor mèu,
deya trist:—Preguéu á Déu
per la reyna d' Aragò.—
¡Oh! ¡Sí. Vaig véure' al butxí,
als jutjes y al sacerdot;
vaig sentir un avalot
y un timbal reперcutí;
vaig sentir un prech planyívol

tal com d' un cant funerari,
y, en món terrible desvari,
tant vaig véurerm' al patíbol
y lo mèu horror fòu tal,
que, creyèntmel de sanch moll,
fins vaig sentirme en lo coll
fret del tall de la destrall!...
¡Oh! ¡No, no... may, Berenguer!
¡Ans que del butxí la mort,
primè' á trossos, primè' al cor
fret del tall del tèu acer,
y, tot, tot, ans que 'l pregò
sentir que 'm glassa 'l cor mèu,
crident trist:—Preguéu á Dèu
per la reyna d' Aragò!

BERENG.
SIBILA.

¡Oh! (*Horrorisát de lo que sent.*)

Esvarada, pantejant,
he deixat món llit com morta
qu' ix de sa tomba, y la porta
ja us he vist als dos guardant.
Llavors m' he vist ja salvada;
mes, per si es del cel avís
que jo dega morí' aixís
al patíbol, deshonrada,
vinch á véurer cóm me valch
del consell que l' amich dòna
per lograr que ma corona
no rodi en un catafalch.

BERENG.

Per lograr que, en jorn de festa,
vos la poguéu ostentar,
y que us la vinga á posar
l' arquebisbe en vostra testa.
Aixó tè de ser, senyora,
lo que us digui 'l consell mèu;
no la vida, 'l trono sèu
á cambi del fill que adora.
Aixís tindréu trono y vida
si exigiu ab urch altiu,
mentres que, si defalliu,
tot se pert en la partida.

SIBILA.

Cert; ¡y he pogut, espantada,
perque m' ha causat horror
un somni, cedir l' honor
de véurerm' reyna acatada!
¡Oh! ¡Dona feble y mesquina!
¡Anima pobre y poruga!
¿Cóm no he pensat ¡malestruga!
qu' es més que la mort la ruina?
Tèns rahò, sí, Berenguer;
á cambi de la penyora
que jo tinch, aquest, que ignora,
lo nostre pacte ha de ser.

Que vegi tot l' Aragò
mòn triomf y sòn abandono:
jo dalt del sitial del trono
y ell dessòta l' últim grahò.

BERENG.

¡Oh! ¡Ma reyna!

SIBILA.

¡Oh! ¡Món lleal!

¡Mòn barò! ¡Tu ets món escut!
Tu, ab tòn pensar resolut.
Tu, qu' estás á món igual,
si no en llinatje, en valor;
si no en sanch real, en noblesa;
si no en dret diví, en grandesa
de sentiments y d' honor.

BERENG.

¿Penséu, donchs?...

SIBILA.

Qu' es necessari,

pera que aixís puga ser,
que al punt vagi un missatjer
al camp del rey món contrari.

BERENG.

Jo hi anirè.

(*Ab fermesa heroica.*)

SIBILA.

¡Tu! ¿Ja pensas

que, á don Joan, tindrás de dir
que 'l sèu fill ha de morir,
y qu' ell pendrà per ofensas
las proposicions altivas
que tu li anirás á fer?

BERENG.

Cumplirè com missatjer.

SIBILA.

¿Y si sos odis avivas?

BERENG.

Morirém llavors tots dos.

Tampoch aixís hi há perill.
Si 'm mata á mi, mata al fill
y ja estéu perduda vos.
Si ell se resol á matarme,
será que al fill desprecia,
y, si aquest intent ló guia
y moriu, ¿á qué salvarme?

SIBILA.

Potsè' en Limès...

BERENG.

Sòn deber

fa ja ab lo nin. Esperéume
y, si no torno... olvidéume.

SIBILA.

¡Oh! No, no; no ho puch voler.

¡Tu en poder de món contrari!

¡Oh! ¡'T matará!

BERENG.

No es segur.

Cavallers sòm, y jo 'l fur
tindrè de parlamentari.
Com que 'm podrian forsar
á escriurer, tot quant rebéu
al instant ho esquinsaréu,
y aixó sols vos ha de guiar.

(*Li dòna un pergami.*)

Adèu siáu, donchs; es precis,
y rés món intent pot torse.

SIBILA. Jo veurè al rey.
¡Ay! Per forsa.
¡Lo cel ho ha volgut aixís! (Se 'n va.)

ESCENA IV

BERENGUER, aviat LIMÉS

BERENG. ¡Oh! Aixís; fès que no 't vegi
ja que me 'n tinch d' anar ara,
que, veyente, no podria
sortir may d' aquesta casa.
¡Ah! Adèu, roser de ma vida;
adèu, ma dolsa esperansa;
adèu, mòn únich amor;
adèu, ma reyna adorada.

LIMÉS. ¿Te 'n vas, Berenguer, tal volta?
(Al sentir los últims versos, baixant la escala.)

BERENG. Sí.

LIMÉS. ¿Y ahònt?

BERENG. Allá 'hònt me mana
mòn deber de noble adicte
que may en perills repara.
Potsè' hònt vaig la mort m' espera.
La reyna vol que vagi ara
á véure' al infant.

LIMÉS. ¡La reyna!

BERENG. Sí; ho desitja si no ho mana,
y en vá es voler detenirme,
com ella aquí ho intentava.
Ans que marxi, donchs, escolta
y compleix tu ma comanda.
Si mos furs de missatjer
lo rigor del rey no acata,
y al palau de Barcelona
me tancan pres, que no 'ls valga
lo dirte que per mi tornis
lo nin que téns al monarca.
Si acás vinguèssen á dirte
que 'l rigor del rey me mata,
fins qu' hakis salvat la reyna
no pensis en la venjansa.

LIMÉS. Jo...

BERENG. Sí; no ductis y júram,
per la creu d' aquesta espasa,
que farás tot quant jo 't diga
sens qu' un mancamment hi haja.

LIMÉS. T' ho juro.

BERENG. Donchs óume, escolta.
Secrets hi há en aquesta casa
que no mès n' Uch pot saberlos,

LIMÉS. perque d' ella n' es lo guarda.
¿N' Uch? ¿Y tèn's tu en aquest home,
Berenguer, plena confiansa?

BERENG. ¿Per qué ho dius?

LIMÉS. Perque sospito
que un misteri en sòn cor guarda.
Mira ab tant recel, quan mira;
parla ab tant recel, quan parla;
escolta tant, quan escolta;
que no sè per qué, á semblansa
del retrocés que fa 'l tigre
quan se posa de parada
per llansars damunt la presa
qu' ha de trocejá' ab sas garras,
me sembla que 'l punt espera
de dú aquí alguna desgracia.

BERENG. Ja m' ho has dit. Aprensiòns tèvas,
que sense motiu t' esglayan.
N' Uch es lleal, 'm vol, m' estima,
y tè l' honradesa á l' ànima.

Mata, donchs, aquesta idea
y escolta lo que 't dich ara:
Allá 'hont tu, ab aquella porta,
al príncep d' Aragò tancas,
hi há un finestral altíssim
que á n' al fons del torrent guayta,
com en lo mur, hi há un' argolla
de bronzo, qu' está empotrada,
pera subjectarhi presos,
en un recò de la cambra.
Donchs bè; apretant esta argolla,
veurás qu' una porta 's bada
al mur, y, per la obertura,
se va á una secreta escala
que, del torrent á n' al fondo,
com gola del infern, baixa.

LIMÉS. ¿Lo torrent ahònt ara, roja,
l' aygua escumejant devalla?

BERENG. Aquest mateix. A sòn fondo
la escala secreta pára,
y per allí, si 't vejèsses
perdut, á la reyna salva
valente de n' Uch, qu' es l' únich
que coneix aquesta entrada.

LIMÉS. Jo...

BERENG. Sí; no ductis y júram
per la tèva santa mare,
que serás, per ma Sibila,
sòn escut y sa esperansa.

LIMÉS. Mes...

BERENG. Júrau per Dèu.

LIMÉS. T' ho juro.

- BERENG. ¡Oh! ¡Gracias, amich méu, gracias!
LIMÉS. Crech qu' ets foll y á mi m' hi tornas.
BERENG. Que may, donchs, llumeni clara
ma rahò, si, per tenirla
perduda, la reyna 's salva.
Ara adèu.
- LIMÉS. ¿Te 'n vas?
BERENG. Ja es hora.
LIMÉS. Donchs que t' acompanyi un àngel.
BERENG. A mi no; val més que 's quedí
ab tu y ma reyna estimada,
que, per vetllarla, daria
fins món àngel de la guarda.
Adèu, donchs, y ell aquí 't vetlli.
- LIMÉS. Adèu, donchs, y ell ab tu vaja.
BERENG. Adèu, exemple de nobles.
LIMÉS. Adèu, flor d' amistat santa.
(*Se 'n van: Limès per la escala entrant á la cambra de
la torre, Berenguer per una porta de la esquerra*)

ESCENA V

UCH, VIOLANT, que vè tota negra y tapada ab un vel. En-
tran los dos cautelosament per la porta del fondo

- UCH. Podéu entrar; ja son fora.
VIOLANT. ¡A la fi!
UCH. ¿S' impacientava,
sa mercé?
VIOLANT. No; mes veyente
trigar tant á dar-me entrada,
mès que impaciencia, sentía
recel.
- UCH. Donchs es mal pensada.
Va pagá' y jurí servirla.
VIOLANT. Y aixó qu' encara la paga,
com t' he dit, no está cumplerta.
UCH. D' aixó es qu' hem de parlar ara.
Jo, pe 'l que manéu, senyora,
sò n' Uch Pons de Mataplana,
criat d' en Berenguer d' Abella
y parcer d' aquesta casa.
Com á món senyor estimo,
mos fets vos ho dirán massa:
déu cops li he salvat la vida,
aprop d' ell, en la batalla.
Ara, ab la gent que comando,
m' estava jo d' avansada,
quan veig, ab un vel cuberta,
una dama que s' atansa
vestida de negra tota,

per sis mès acompanyada.
Érau vos:—; Enrerat— crido,
posantvos al pit la llansa,
y vos me dihéu:— M' importa
podé entrá' en aquella casa.
— Ordre tinch que ningú hi entri,—
vos he contestat jo ab calma;
y vos m' heu dit:— Sò una dona,
tu hi guardas allí una dama,
qu' es á qui jo tinch de véurer;
y, á mès de que 'l darne entrada
á tu cap perill te porta,
perque, en mitj de gent tan brava,
poch pot fè' una feble dona
que us puga semblá' amenassa;
jo 't darè, en nom de la reyna
d' Aragò, tan forta paga,
que potser mès en la vida
tindrás d' empunyar l' aixada.—

VIOLANT. Sí; mòlt cert. Així es, sens dupte,
com han sigut mas paraulas.

UCH. Y jo he contestat llavoras,
la sanch pujantme á la cara:
—¿La reyna? ¿dihéu qu' es la reyna
d' Aragò qui 'l servey paga?—

VIOLANT. Y jo:—Sí, vassall, no ho duptis,—
t' he contestat sens tardansa,
perque la mateixa reyna
es qui doná' aquest pas mana.

UCH. —¿Llavors la debéu conéixer?—
vos he dit jo, tot frisantme.

VIOLANT. —Com á mi, qu' ara ab tu parlo,—
jo t' he contestat al acte.

UCH. —¿Y 'm presentaréu á n' ella?—
vos he dit jo, ab tota l' ánima.

VIOLANT. Tan bon punt tu á mi 'm cumpleixis
lo deixarme entrá' en ta casa.

UCH. Ni us he contestat sisquera.
Als sis que us acompanyavan
he fet quedá' enrera nostre,
mès enllá de la avansada;
vos he dit á vos:—Seguíume.—
havém entrat á la casa,
y ja sòm á dins, y espero.
Cumplíume vos la paraula.

VIOLANT. Te la cumplirè quan hagi
vist la dama que tu guardas.
Mes dígam. ¿Per qué á la reyna
desitjas veure' ab tant' ánsia,
que fins, per lograrho, gosas
deixar ta consigna en falta?

UCH. Ja ho sabréu quan l' haja vista.

Vull... vull llensarme á sas plantas.
Ella... sens saberho ella, (*Doble intent.*)
m' ha concedit mercés tantas...
ha fet tant bè á ma familia...
mereix tantas alabansas...

VIOLANT. Donchs... ¿y si fòs jo la reyna?

(*Uch, dant un pas enrera, com fiblat d' una sospita, diu:*)

UCH. ¡Si ho fòssi!... ¡Oh! ¡Dèu me valga!
¡Si ho fòssi!... (*Primer ab horror.*)

VIOLANT. ¿Qué?

UCH. (*Frenétich de goig.*) ¡Oh! ¡Seriau
reyna d' Aragò!...

VIOLANT. ¿Y t' espasma
qu' ho siga?

UCH. (*Horror de sòn intent.*) ¡Sí, per la Verge!

VIOLANT. Donchs, si aixó á ferte méu basta,
y lo brill d' una corona
mès que l' or, t' enlluherna l' ánima,
acátam; jo sò la reyna.

(*Aixecantse 'l vel y deixant al descobert sòn rostre.*)

UCH. ¡Vos! (*Crit d' alegría y rábia.*)

VIOLANT. Jo.

UCH. (*Esclat.*) ¡Oh! ¡Ni Dèu vos ampara!
¡Vos la reyna, y sòu vinguda
sens recel á aquesta casa!
¡Vos la reyna, sens entendre
lo mèu cor, batent de rábia,
que davant mèu vos tenia
y us sentia y us parlava!...
¡Vos la reyna y no m' ho déyau!...

VIOLANT. ¿Y tu, qui ets?

UCH. ¡Sò la venjansa!
Sò qui fa déu anys que us cerca
ab lo dalé ab que la palla
cerca lo pardal, que vola,
per los fills de sa nierada.
Sò qui á en Bèrenguer d' Abella
va entrá' á serví en esta casa,
no mès perque d' ell sabia
que sovint ab vos parlava,
y que, estant d' ell á la vora,
véureus ja era una esperansa.
Aixís jo us he cercat sempre,
tot d' una ab goig y basarda;
goig, de pensá' en si us tenia;
pòr, de pensá' en si us trovava.
¡Contéu, donchs, avuy que us trovo
front á front y cara á cara,
si 'm rebajaré ab delicia
á dins del bassal de llágrimas
y sanch, que jo vull que 's vessi
de qui n' ha fet vessar tanta!

VIOLANT. ¡Oh! ¡M'espantéu! ¿Qué vaig fervos
per fer naixe' en vos tal rábia?

UCH. ¡Qué vau ferme!... Sí; vull dirho
perque 's vegi ma ira santa:
—Jo era pare; un nin tenia
que ma vida il-luminava;
aquest nin se va fer home,
y, quan ja 'ls anys encorvavan
mas espatllas, ¡ay! veyentlo
se 'm rejoyenia l'ánima.
Com que sanch de ma sanch era,
tenia la sanch honrada,
y, un jorn, va veure' al sèu poble
esclavisat pe 'l monarca.
Va fer armas, lo van péndrer
en la sangrenta batalla,
y 'l van condemnar á mort,
y va saberho sa mare;
sa mare, la muller mèva,
que 'l volia ab tota l'ánima,
y, un jorn, als péus de la reyna
va cáurer desfeta en llágrimas.

¡Y la reyna, que podia,
no mès ab una paraula,
ó estampant sols en un' òrdre
lo sagell de sa tumbaga,
salvar de mon fill la vida,
qu'era la nostre esperansa,
no fa mès sino que dòna
al butxí 'l fill y la mare!!...

VIOLANT. (¡Oh! Dèu, ¡qué diu aquest home!)

UCH. Y diu, ab una riallada:
—¡A qui 's rebel-la, la forca;
als enforcats, la mortalla!—

VIOLANT. (¡Quí ha vist al mon mès ventura!)

UCH. ¡Oh! ¡pobre fill mèu de l'ánima!...
¡Oh desventurada esposa!
¡La forca!...

VIOLANT. ('L cel me 'l guardava.)

UCH. ¡Oh! ¡Y tu... tu ets aquella reyna!
¡Aquella reyna inhumana!
¡Y ara en món poder te trovas
y puch lograr ma venjansa!...
¡Oh! Sí... «¡A la reyna, la forca!
¡Als enforcats, la mortalla!»

(*Ab tó que indiqui que repeteix las paraulas de la reyna Sibila.*)

VIOLANT. Sí; mes á la reyna indigna
que 't va robá 'l fill de l'ánima;
no á mi, que cap mal vaig ferte.

UCH. Vos...

VIOLANT. Jo no era reyna encara.

- La reyna que tu ara cercas,
tu ets lo qui allí dins la guarda.
- UCH. ¡No! ¡No es cert; m' enganyéu!
- VIOLANT. Mira
si 't surt la proba fallada.
Crídala.
- (Uch vacila un moment, mes, al fi, va á la porta de Dona Sibila y la crida.)
- UCH. Senyora reyna.
- VIOLANT. ¿Vè?
- UCH. ¡Oh! ¡Sí; es vritat; s' atansa!...
- VIOLANT. Ja, donchs, tens la millor proba
de que ella es la reyna odiada.
Jo ceneixo sa diadema
desd' ahir, qu' ella va deixarla,
y 'ls esquitxs de sanch que mostra
jo 'ls rentarè ab obras santas.
- UCH. ¡Oh! ¡Deixéu que la trossegi!
- VIGLANT. ¡No! (Posantse, brava, entre ell y la porta.)
- UCH. ¡Que la esgruni ab ma rábia!
¡Oh! ¡Aliga real que, altiva,
has unglat tudons fins ara,
ara la serpent dels boscos
ha saltat damunt tas alas
y, lligántelas, com corda
entorn de tu cargolada,
veurá, mentres t' estrangula,
com l' últim suspir exhalas!
- VIOLANT. Sí; mes no avans de que pugui
parlá' ab ella jo.
- UCH. T' enganyas.
¡Ré es primer que ma revenja!
- VIOLANT. Sí; primer es ta paraula.
Jo he promés darte la reyna
si jo veyá ans á eixa dama.
Dèixam, donchs, que parli ab ella,
y, després, si gosas, mátala.
- UCH. ¡Penséu, donchs, que ab ánsia espero!
- VIOLANT. Pensa tu que, entre sas garras
me tè, ab tot y estar ferida,
l' áliga que vol ta rábia;
un fill que, com lo tèu ho era,
es ma gloria y ma esperansa.
- UCH. Teníu rahò, sí... veig l' objecte.
Jo tancarè al cor mas ánsias.
Féu tot lo que volguéu d' ella.
¡Esperar!... ¡Oh! ¿Creuréu que, ara
que ja la tinch bèn segura,
l' esperá' encara m' agrada?
Veus aquí perque del tigre
contan que, en la selva hircana,
quan tè á la hiena vensuda,

sanguinosa, entre sas garras,
podent ja, no la esmicola,
com podria, ab sas ungladas,
perque... hi passa 'l temps, hi juga,
li fa concebí' esperansas,
y es sols per mès ferm venjársen
y mès fort martiritzarla.

No... sí... ja me 'n vaig... m' espero.

Rés... ¿Veyéu? Tanco ma rábia.

(Uch se 'n va sinestrament ab la má al punyal, sempre mirant á la cambra de Sibila, fins que, á un últim ademán de Violant, acaba de desaparèixer.)

VIOLANT. ¡Oh! ¡cóm pot ser món aussili
aquesta sed de venjansa!

(Mira á dins la cambra de Sibila.)

¿Vè? Sí. Batalla de reynas.

¡Vejam quína al altra guanya!

ESCENA VI

VIOLANT, SIBILA

SIBILA. ¿Qui hi há aquí?

VIOLANT. La mare amant
que vè á eternirte ab sa queixa;
la que, per ser mare, deixa
de ser la reyna Violant.

SIBILA. ¡Oh! ¡Tu aquí! *(Goig innens.)*

VIOLANT. Sí, jo, Sibila.

SIBILA. ¡Ah! ¡Ets tu! Ja ma sort cruel
no es del infern, es del cel.
Si estás conmosa, intranquila,
y vèns aquí, agenollada,
á pregá' entre mars de plor,
vés, Violant, si aixó no es sort
y si 'm puch dí' afortunada!

VIOLANT. Tot quan vulgas me pots dir.
Ja sò sols mare amorosa.

SIBILA. Y jo sò la reyna odiosa
que á rés se vol decidir
que mimvi un punt s' ambiciò;
la que á tu t' ha desafiat
y la que may ha deixat
de ser reyna d' Aragò.

VIOLANT. ¿Llavors, donchs, no será atés
lo que 't diga?

SIBILA. Potser sí.

Parla.

VIOLANT. ¿Qué vols?

SIBILA. Tot per mí.

VIOLANT. ¡Mòlt es tot!

- SIBILA. Y, ab tot, no es rés
mès que lo just. ¿No m' has dit
qu' ets reyna? Donchs tòn regnat
vull tot per mi, y, per rescat,
lo trono de tòn marit.
Ets ditxosa y respectada
y respiras lliurement;
per mi, donchs, vull, al moment,
la llibertad benhaurada.
Tot això, y mès, anhelosa,
no ho demano, ho vull tenir:
ó aixó, ó tòn fill va á morir.
Escull, reyna poderosa.
- VIOLANT. Tot es tèu. Llibertat, or,
soli, ceptre, y mès encara.
¿Qué no daria una mare
per salvá' al fill del sèu cor?
Sí; ni un sol instant vacila
mòn sèr de mare, y, si mès
volguèsses y jo poguès,
mès te daria, Sibila.
Mes ¡ay! ¿Cóm dartho pot ser
si, desdixada, aquí vinch
fugint del rey, y rés tinch?
- SIBILA. ¡T'ens, puig dónas aquest plaher!
¿T' has pensat que ta rival
tan sols te demanaría
tòn ceptre, y prou ne tindría?
No; nó es aixís, per tòn mal.
Mès me plau que lo tèu trono
contemplar ta trista sort
y aquesta angoja de mort
que jo, ab ma presencia, 't dono.
Sí; si á món goig, que delira,
lo véurert' plorar li es grat,
encara n' hi es mès l' esclat
impotent de la tèva ira.
Amenássam. ¿Qué 't detura?
¡Insúltam!... ¡Llensa 'l brí tèu!
¡Oh! ¡No 'm creya jo que Dèu
me guardès tanta ventura!
Veig com tòn enuig pregona
ta mirada, ab ulls brillants...
no lluhèn tant los diamants
que portas en ta corona.
Veig l' ira ab que t' estremeixes
com te posa amoratada...
¡Oh, reyna! No es tan morada
la vesta real que 't cenyeixes.
¡Oh! ¡Per gosá' en tòn neguit
y en lo tèu torment crudel,
crech que fins daria... 'l cel,

- si ja 'l tinguès concedit!
- VIOLANT. Gósa hi, donchs; somriu y gosa
ab lo dol que m' abat ara,
mes torna 'l fill á la mare
y fins de món cap disposa.
- SIBILA. ¡Ah! ¡Aixó 'm dius! ¡Respons així
sentint ma crudel ofensa!
Vès; la reyna qu' aixís pensa
no es rival digna de mi.
- VIOLANT. Si es, donchs, en vá suplicarte
y es en vá l' amenassar,
¿quín intent podrè trovar,
Sibila, per apiadarte?
Dígam, ¿quín goig, quína oferta,
quín medi, quín dol, quín plor
podrè oferir al tèu cor
pera mirar si 's desperta?
Encara qu' hakis sortit
del infern, sense pietat,
¿no hi há ni un brí de bondat
en un recò del tèu pit?
¿No ha posat la Providencia
ni un esclat d' amor en tu?
¿Ahònt es lo camí que dú
al trono de ta clemencia?
¡Oh! Sí; jo 'l trovarè encara
en mitj del odi que 't cega,
perque es mare qui t' ho prega,
Sibila, y tu també ets mare.
Pensa sols en los dolors
del mèu fillet, que m' adora,
y que pateix y qu' anyora
la gloria dels mèus amors.
Pensa, que potsè', hònt lo tèns,
amorès m' está cridant,
y la sèva mare, amant,
no pot conhortarlo gens.
Pensa...
- SIBILA. Tot pensat de sobra
está en est' hora suprema.
Recobri jo ma diadema
y la mare 'l fill recobra.
Végim jo al soli sentada,
voltada de ma noblesa;
retòrnem tu la grandesa,
y lluny, quan ja, desterrada,
per lo mèu trono real
no sías tu cap perill,
jo t' enviarè al tèu fill
ab sa corona ducal.
- VIOLANT. ¡Mare infelís!...
- SIBILA. ¡No 't fa 'l pacte

- VIOLANT. y dius que l' estimas!
SÍ,
tot me fa y es poch per mi,
si ho tinguès, per dartho al acte.
Mes no es mèva la corona,
no es mèu lo ceptre...
- SIBILA. Al moment
t' ho darà, fentli avinent,
tòn espós, á Barcelona.
- VIOLANT. ¡Oh! ¡No, Sibila! Demana
cosa que possible sia.
De tot quan jo tinga, tría:
ma majestat soberana;
ser, si vols, esclava tèva;
ma gloria, mòn esplendor,
y fins, si vols, mòn honor
per una besada sèva.
- SIBILA. Rés mès vull que lo qu' he dit.
- VIOLANT. No, Sibila, no: aixó fòra
la mort del fill que m' anyora
y tu tès cor en tòn pit.
¡Miram!
(*Cayent agenollada.*)
- SIBILA. ¡Ah! ¡Així!
(*Veyentli ab goig satánich.*)
- VIOLANT. A los péus
míram aquí prosternada.
Ja gosas, ja estás venjada
veyentme aixís com me véus.
¡Dònam així, ab tòn perdò,
lo fill que 'l mèu cor adora!

ESCENA VII

VIOLANT, SIBILA, DON JOAN, que entra de sopte
pel fons

- JOAN. ¡Oh! ¡Alséus!
(*Ofés al véurer, á sa muller postrada.*)
- SIBILA. ¡Ah!
(*Sorpresa al véurel.*)
- VIOLANT. (i' L rey!)
- JOAN. Senyora...
Sòu la reyna d' Aragò.
- VIOLANT. Mare sòch, y pot morir
lo fill qu' ella 'm tè robat.
- JOAN. Si no l' oy, la dignitat
vos deuria contenir.
- SIBILA. ¿Y á vos quí us ha dat entrada?
- JOAN. Lo sagell d' aquest anell. (*Mostrantlo.*)
- SIBILA. ¡Oh, Dèu! ¡La tombaga d' ell!
- JOAN. ¡De 'n Berenguer, desdixada!
D' ell, qu' ha cregut, per sòn mal,

que, si al campament venia,
la inmmunitat li valdria
de parlamentari real.

SIBILA.

¿Y tu hi has mancat?

JOAN.

Sí, jo;

que á quí, després que 'm tèn un fill,
me vè á dirme sòn perill,
no mereix ser vist com bó.

SIBILA.

¡Miserable!...

JOAN.

En rés ofensa
veig, si escoltéu la véu nostra.
Jo tinch pres al... amich vostre;
vos al mèu fill.

SIBILA.

¿Y...qué pensa

lo rey d' Aragò ara fer?

JOAN.

Dòm tu aquest fill del mèu cor,
y lliurarè de la mort
jo al rebel en Berenguer.

SIBILA.

¡Oh!

JOAN.

¡Duptéu y 'l puch matar!

SIBILA.

¿Y si lo que 'm proposéu
no cumpliu?

JOAN.

No mereixéu
cavaller tant exemplar.
No es que vos duptéu de mi;
es que us dol ser humillada,
y sa sort desventurada
es poch per fervos cedí.
Per có es que, tement l' ultratje
que havéu de fè' á sòn honor,
m' ha fet á mi portador
á vos, d' aquest sèu missatge.
Mòn respecte á sòn sagrat,
com lleal, cumplert ha sigut.
Llegiulo. *(Li entrega un pergami.)*

SIBILA.

(¡Oh! ¡Está perdut!)

(Joan apart á Violant.)

JOAN.

(Que 'ns donga 'l fill hi ha posat.)

*(Sibila llensa 'l plech que li dóna 'l rey y llegeix lo que
li doná Berenguer.)*

SIBILA.

¡Oh! ¡Qué llegeixo! *(Joyosa.)*

JOAN.

Llegiu.

VIOLANT. (¡Per qué lo somris li esclata!)

SIBILA.

(Llegint.) «Senyora: si us diu que 'm mata,
la vritat lo rey no us diu.
Si es ell qui una lletra us dóna
féulo al instant presoner,
que així 's salva en Berenguer
y aixís salvéu la corona.»

VIOLANT.

¡Oh!

JOAN.

¡Infame!

SIBILA.

«Ni sols un mot

creyéu de rés del que us diga ;
no es més que 'l curs d' una intriga
que, en veyentnos, sabréu tot.
Sols vostra resolució
salva ara la causa nostra ,
y déu... primer la sanch vostra
que 'l nin príncep de Aragò.»

(Sibila queda somrihent.)

JOAN. ¡Oh!

VIOLANT. ¡Infame!

JOAN. ¡Y del plech á mi
portador m' ha gosat fer!

¡Y jo, per ser cavaller,
no he volgut lo plech llegí'!

SIBILA. Ja ho veyéu ; per vostre mal
me daréu la vostra espasa,
y presò ja es esta casa
de vostra persona real.

JOAN. ¿Y havéu cregut, desdixada,
que tot un rey d' Aragò
se 'n vè á la gola del lleò
sens ser la fera lligada?

Vos heu errat ; tota es mèva
vostra gent al or venuda ;
ja, si l' infern no us ajuda,
ré 'm fa l' ódi que os subleva.

SIBILA. ¡Mentíu!

JOAN. ¡Probéuho!

SIBILA. ¡Mos lleals!

*(Cridant, desde 'l péu de la escala, cap al finestral de
la esquerra.)*

¡Socors á la reyna! ¡aquí!

JOAN. ¡Oh! No ; no vindrán.

(Veyento pe 'l finestral desde la escala.)

SIBILA. ¡Donchs sí!

¡Vènen! *(Ab goig immens.)*

VIOLANT. ¡Oh!

JOAN. *(¡Si criminals
m' haguèssen jurat sa fé
per trahirme!...)*

SIBILA. ¡Oh! La corona,

á la cova de la lleona,
insensat, com si fòs ré,
á cercar havéu vingut,
y la lleona, al fi, irritada,
la sèva urpa us ha clavada
sens que rés vos sía escut.
Ja podéu al cel pregar.
Vostra existencia es finida ;
los vostres verms darán vida
á las herbas d' un fossar
per' escarnir la ambició,

y ni 'ls tèus vassalls sabrán,
ahònt se pudreix un infant
que va ser rey d' Aragò.

VIOLANT. } ¡Oh!

JOAN. }

(*S'ou la ramor dels que vènen en aussili de la reyna.*)

SIBILA. Tal es la vostra sentència.

ESCENA VIII

Los mateixos; UCH, homes armats. Huch dú una ballesta

UCH ¡Aquí! (*Entrant tumultuosament.*)
(*Don Joan, desenvaynant la espasa y disposat á defendersarse, exclama:*)

JOAN. ¡Veníu, traidors! (*Amparant á Viol.*)

SIBILA. ¡Matéula, mos servidors! (*Per Violant.*)

JOAN. ¡Matéula sense clemencia! (*Per Sibila.*)

(*Uch mira á Sibila ab feresa, mes se sent imposat y dupta.*)

VIOLANT. Quí á nos, nos vulga matar,
faltarà á Dèu y á la lley.
Jo sò la reyna.

JOAN. Y jo 'l rey.

SIBILA. ¿Cóm no goséu á avansar?

(*No comprenent la indecisió d' Uch.*)

JOAN. (Calléu; no avansa y vacila.)

(*Ap. á Violant.*)

SIBILA. ¿Cedeix lo tèu cor, poruch?

VIOLANT. ¡Va matar á tòu fill, Uch!

UCH. ¡Oh! ¡Sí!... ¡Mor, reyna Sibila!

TOTS. ¡Mori!

SIBILA. ¡Oh, Dèu! (*Retrocedint espantada*)

UCH. ¡Mor, si; 'l carner

diu que 'n engolírseus triga,
y no us valdrá ni 'l sè amiga
de món amo, en Berenguer!
Ja ho sè qu' es d' ell ab recansa
lo qué contra vos jo tramo;
pero, primer que món amo,
es món fill y ma venjansa.
¡Reséu, donchs, una oració,
qu' es tot quant vau concedir
á món fill, quan va morir,
sent vos reyna d' Aragò,
y penséu en disposarvos
per venjansa de mas penas,
y cuytéu, perque las hienas
s' esperan per estriparvos!

SIBILA. (¡Oh! ¡Estich perduda!)

JOAN. ¡Sí, sí;
ningú ja us ampara!

SIBILA. ¡Enrera!
¡La viuda del rey en Pere,
tè encara un refugi!

ESCENA IX

Los mateixos; LIMÉS

LIMÉS. ¡Aquí!
(Limès ha aparegut, obrintse de bat á bat la porta de la cambra de la torre ahònt guarda lo nin príncep. Se 'l véu en un llit dormint. Per lo finestral del fondo de la cambra, se véu lo doll d'aygua que, udolant, cau al fons del torrent. La reyna Sibila aprofita la suspensió general pera comensar á pujar la escala.)

JOAN. ¡A ells!
(Avansan, y lo crit de Limès los atura.)

LIMÉS. Dèixa tòn intent,
rey d' Aragò, y vés qué fas.
Si dónas no mès un pas,
tòn fill va al fons del torrent.

VIOLANT. (Crit desgarrador.)

¡Fill mèu!

JOAN. *(Desesperat.)* ¡Oh!

LIMÉS. Vida per vida.

SIBILA. (Tot pujant la escala.)

Penséuhi al arrivar l' hora.

JOAN. (¡Maledicció!)

LIMÉS. A dins, senyora.

(Agafant la porta pera tancar-la, y esperant que Sibila acabi de parlar pera ferho.)

SIBILA. Vos he guanyat la partida,
rey en Joan.

JOAN. Sí.

UCH. ¡Oh! Dèu vol
que logri aixís món anhel.

(Aixó ho diu Uch, després d' haver posat una fletxa á la ballesta, y agenollantse pera, desd' abaix, matar á la reyna Sibila. Violant ho véu, y ab un crit desgarrador, interposantse, lo detura.)

VIOLANT. ¡Oh! ¡No; no ho fassis pe 'l cel,
que sa mort fòra 'l mèu dol!

JOAN. (¡Sort desdixada!)

SIBILA. 'L perill
dels mèus, lo vostre ha de ser.
Quan torni aquí 'n Berenguer
parlarèm del vostre fill.

(Se 'n entra á la cambra, y Limès desapareix dins ab ella, tancant la porta.)

ESCENA X

Los mateixos; menys LIMÉS y SIBILA

- VIOLANT. ¡Oh!
- JOAN. ¡Ha tancat!
- VIOLANT. ¡Fill mèu!
- UCH. ¡Oh! ¡Damnada
siga de Dèu!
- JOAN. ¡Oh! Al instant.
Ab sagell del rey en Joan,
un lleal que, ab prompte tornada,
vagi ahònt los mèus se trovan,
y digan á en Berenguer,
que guardan com presoner,
lo qu' estas lletras li innovan.
*(Va á la taula, se tréu un pergamí de la escarcela y
escriu en ell.)*
- UCH. Tú. Aquest es propi segur
per' anarlas á portar.
(Triant un dels homes.)
- JOAN. D' or te tinch de coronar
si, volant, las vas á dur.
*(Sagella l' escrit ab l' anell, li dóna, y l' home se
n va.)*
- Calméu vostre esglay, senyora,
(A Violant.)
vindrá ell y 'l nin es salvat.
- UCH. ¿Lo nin? ¿Lo voléu aviat
d' aquesta reyna traidora?
(Acudintli un pensament súbit.)
- JOAN. }
VIOLANT. } ¿Cóm?
- UCH. Ja sè jo 'l mèu intent.
Esperéume aquí tots dos.
- VIOLANT. ¡Oh! Sí, n' Uch. Confiém en vos.
(Uch, dirigintse als homes qu' esperan:)
- UCH. Vosaltres, ab mi, al torrent.
(Se 'n van tots per la porta del fons.)

ESCENA XI

VIOLANT, DON JOAN

- VIOLANT. ¡Van lluny! *(Mirant pe 'l finestral.)*
- JOAN. ¡Quín afany més viu!
- VIOLANT. ¡Que 'ls valga Dèu!
- JOAN. ¡Quín torment!

- VIOLANT. ¡Y potsè en aquest moment
lo nostre fillet somriu!
- JOAN. *(Guaytant també per la porta del fons.)*
¡Oh! ¿Cóm es que s' han parat?
- VIOLANT. ¿No avansan?
- JOAN. Ja corren, sí.
- VIOLANT. ¡Quína febre!
(Frenétichs, van de 'l un cantò al altre.)
- JOAN. ¡Quín sofrí!
- VIOLANT. ¡Quín dolor!
- JOAN. ¡Quína ansietat!
- VIOLANT. ¡No se sent ré! *(Escollant ab ánsia.)*
- JOAN. La ramor
sols que, en las ramas, fa 'l vent.
- VIOLANT. Sò mare, y aquest torment
es pe 'l mèu fill del mèu cor.
¡Ampáral, Verge María!
- JOAN. ¡Quín goig, Dèu mèu, si 'l portèssen!
- VIOLANT. ¡Lo durian, si sabèssen
lo qu' es gran la pena mía!
- JOAN. Ja no se sent ré.
(S' ou l' aygua del torrent.)
- VIOLANT. ¿Heu sentit?
- JOAN. Es lo torrent que va al mar.
- VIOLANT. Ni la quietut d' un fossar
deixa 'l cor mès esfarehit.
¡Ajúdans tú, Dèu clement!
- JOAN. ¡Tant esperar m' acobarda!
- VIOLANT. ¡Ay! ¡No vènen!
- JOAN. ¡Ay! ¡Cóm tarda!
- VIOLANT. ¡Y sempre s' ou lo torrent!
- JOAN. ¡Lo temps vola, y lo temor
me comensa ja á glassar
lo cor!
- VIOLANT. ¡Quí poguès entrar
ahònt es lo mèu fill, Senyor!
¡L' odi que á n' Uch esperona
me diu qu' al fi 'l portarán
- JOAN. ¡Oh! ¡No; jo no espero tant!
¡Que 's perdi y tot ma corona!
(Puja á mitja escala.)
- VIOLANT. ¿Qué voléu fer?
- JOAN. Miréu qu' es.
(Cridant com foll.)
- ¡Sibila, sí; vos perdono!
¡Prenéu ceptre, prenéu trono,
prenéume á mi!
- VIOLANT. ¡Cridéu mès!
- JOAN. ¡Ay, qu' es en vá món cridar!
- VIOLANT. ¡Oh! ¡Y no torna aquesta gent!
- JOAN. ¡Oh! ¡Y mentrestant impacient,
sembla que 'l cor va á esclatar!

ESCENA XII

Los mateixos; BERENGUER

- BERENG. ¡Y esclatará, infelís rey!
JOAN. ¡Oh! ¡Has vingut!
BERENG. He vingut, sí.
Que, fins presoner, aquí
t' he subjectat á ma lley.
JOAN. ¡Oh!
VIOLANT. ¡Y gosa!
BERENG. Com heu gosat
vosaltres á trahirme á mi.
¿Cóm, donchs, tots dos sòu aquí
sino ab ardit qu' heu usat?
JOAN. ¡Miserable! M' has ofés
y aixó 't dú avuy á la mort.
BERENG. Tal de tòn fill es la sort.
O eixú, ó 'l mata en Limès.
(*Havent pujat ràpidament la escala, y cridant.*)
VIOLANT. ¡No, per pietat!
JOAN. ¡Sí; ja irat,
ni morint món fill m' atura!
BERENG. Sí; donchs ¡mata!

ESCENA XIII

Los mateixos; LIMÉS, que apareix ensagnantat, y signant
que 'l nin ha desaparegut del llit

- BERENG. ¡Limès!
(*Limès, ab la má al cor, sostè sa vida.*)
JOAN }
VIOLANT. } ¡Oh!
LIMÉS. ¡Me 'l han robat!
TOTS. ¡Ah!
(*Berenguer ab dolor inmens; Violant y Joan ab goig.*)
LIMÉS. Sí... tan sols he pogut
salvar á la reyna... 'l nin...
uns... per la mina venint...
VIOLANT. (¡Oh!) (*Goig inmens.*)
JOAN. (¡Es n' Uch que se l' endut!)
BERENG. Com créureu, Limès, si sè
que 't vaig dí ans de ma partida:
— Primer que darlo, la vida.—
(*Limès, no podent resistir mès lo dolor de la ferida,
y cayent rodolant fins al cap de vall de la escala,
diu:*)

LIMÉS. ¡Mira si la he dada!
(*Al haver caygut als péus de Berenguer, li estreny la
má y diu:*)
¡Tè! (Mor.)

ESCENA XIV

Los mateixos; UCH, y los homes armats

BERENG. ¡Oh! ¡Exemple de honradesa!
¡Amich mèu! ¡Germá del cor!...
(*Lo besa ab amor.*)
¡May s' ha endut al cel la mort
cavaller de mès noblesa! (Plora.)
JOAN. De perdò avuy déu ser dia.
Dòm ta reyna, y ofereixo
jo aquí 'l tèu. ¿ Vols?
BERENG. No coneixo,
rey en Joan, la traidoría.
JOAN. ¡Lleal li ets!
BERENG. Així está en mi.
JOAN. Morirás.
BERENG. Tal es ma estrella.
JOAN. ¡Ta vida 't donch per la d' ella!

ESCENA ULTIMA

Los mateixos; SIBILA, apareix á la porta de dalt
la galería

SIBILA. Déuli, donchs, y vehéume aquí.
(*Ab resolució heróica, y baixant la escala majestuosa-
ment.*)
TOTS. ¡Ah!
(*Tots ab goig. Berenguer ab desesperació posant má á
la espasa.*)
BERENG. ¡Enrera! (Volent ampararla.)
SIBILA. (*Abaixantli la espasa.*) ¡Berenguer, no!
Cumplint l' òrdre del rey Joan,
lliure sòu. (*Berenguer llenca la espasa.*)
Ara es, Violant,
quan sòu reyna d' Aragó.
(*Van á péndrerla. Quadro.*)

FI DEL ACTE SEGON

ACTE TERCER

Sala de pedra de la torre d'en Vives. A la dreta las portas de las presons. A la esquerra un gran finestral ab reixa. Un fanalet encés demunt d'un pedrís. Al costat del finestral la porta d'entrada. Al fons, la porta d'una capella, que á sòn temps s'obrirá. Moblatje sever. Damunt d'una taula hi haurá tinter, plomas y pergamins. Trenca l'alba y entra pe 'l finestral la claror reflectant los colors dels vidres.

ESCENA PRIMERA

CABESTANY, UCH, dos soldats á la porta

- UCH. Així están tancats los presos.
Allí en Berenguer d'Abella;
allá en Bernald de Valldaura,
y aquí, com sabéu, la reyna.
- CABEST. ¿La reyna?
- UCH. O dona Sibila.
Com vos volguéu.
- CABEST. La mès negra
presò li han dat.
- UCH. Jo vaig darli,
que 'm váren fè' árbitre d'ella,
y així he distingit sa alcúrnia.
- CABEST. Pera qu' així us concedescan
autoritat tan extranya,
debéu al rey, ó á la reyna,
haver fet grans serveys.
- UCH. Conto
que n' hi fet un d'una mena,
que ab ell lo rey salvá' al príncep
y 'l trono d'aquesta terra.

- CABEST. ¿Y vos ha pagat?
UCH. (*Monstrant las claus.*) Nombrantme
escarcerer de la reyna,
fins y á tant qu' arrivi l' hora
que sia l' última per ella.
- CABEST. No crech, donchs, que tardéu massa
en acabar vostra feyna.
Ja á mort está condemnada
dona Sibila, y, ab ella,
á mort, als seus defensors,
los jutjes també condemnan.
- UCH. Adèu siau, donchs.
- CABEST. Ell vos guihi,
que veig que sobre vos pèsa
cárrech tan gros, que, al pensarhi,
per vos, bon Uch, m' esparvera.
- UCH. ¿Quín cárrech?
CABEST. Lo de la guarda
dels presos.
- UCH. No 'n tinch cap pena.
CABEST. Miréu que sos partidaris,
sabent ja lo qu' ara ordenan
lo rey y 'l Concell, podrian
venir y...
- UCH. ¡Ay, si ho intentan!
¿Donchs per qué sò jo 'l sèu guarda,
sino perque ella finesca
sos dias en lo patíbol,
rodant lo sèu cap per terra?
¿Per qué no vaig jo matarla
sino perque l' altra reyna
me va dir:—Si ara tu logras,
matant, la venjansa tèva,
en un instant es finada
l' angúnia que l' atormenta;
mentres que, si resta viva,
abatirém sa supèrbia,
veurásla á mort sentenciada,
li esgrunará 'l cor la pena,
y, al fí, pujará al patíbol,
que, per quí tè orgull com ella,
es lo mès terrible cástich
y la dolor mès horrenda?—
Ja veyéu, donchs, si, sabentse
com jo sè, lo que li espera,
y coneixent vos la historia
de lo que 'l mèu odi venja,
permetrè jo qu' eixa dona
surti d' aquí dins ilesa.
No temáu; avans qu' arrivin
aquí per salvá á sa reyna,
sa reyna, á cops del mèu ferro,

acabarà sa existencia.

CABEST. Mòlt prometéu.

UCH.

No debades,
que sè cumplir mas promesas.

(Cabestany y los soldats se 'n van.)

Aixís las tèvas cumplisses,
noble en Cabèstany Segrera;
aixís l' ambiciò t' inciti
com la venjansa m' alenta.

T' ambiciò, á tu sols, egoista
serveix, jamay satisfeta;
la mèva á la reyna ajuda,
al pas que 'm dòna revenja.

¿Vènen? La reyna es sens dupte.

*(Va á rébrerla, li fa llum ab lo fanalet que tenia al
damunt d' un pedrís, y diu:)*

Passi la senyora reyna.

ESCENA II

UCH, VIOLANT

UCH. ¿Los patjes?

VIOLANT. Restan á fora.

UCH. Donchs puch deixá' obert lo pas.

VIOLANT. No, que tu món tresor guardas,
y un tresor bè 's déu guardar.

UCH. No n' heu de tenir cap dupte,
mentres jo 'n tinga las claus.

VIOLANT. Paraulas deixa y responme.

¿S' abat la... reyna?

UCH.

Jamay.

La forsa del pit li manca
perque pert del cos la carn;
los sèus ulls, sens brill, s' enfonsan
dins de dos cercles morats,
perque 's véu sola y tancada
sens véurer del sol ni un raig;
mes l' ésprit brau que l' anima
ni ha caigut ni caurá may.

VIOLANT. Sabrá morir com á reyna.

UCH. Massa 's coneix qu' ho ha estat.

VIOLANT. ¿Sabs si ja l' han tormentada?

UCH. Ahir fòu lligada al banch.

VIOLANT. ¿Y va resistir serena?

UCH. Con no vos podéu pensar.

VIOLANT. Es d' una mena de roca
que may la escarpra ha trencat.
Jo 'n farè esberlas ab l' ódi.

UCH. Si ella no ho vol, no ho crech pas.

VIOLANT. ¿Has complert las mèvas òrdres?

- UCH. La reyna sòu, jo un vassall.
VIOLANT. ¿Vaig dirte que 't doblaria
tot quant ella t' anès dant.
UCH. Dobláume un collar de perlas
qu' aquest dematí m' ha dat.
(*Mostrantli, á la claror del fanal que després deixa en
terra.*)
VIOLANT. Vés los juèus cóm lo valoran
y demá dúlo al palau.
UCH. Será per donarho als pobres;
d' ella, al mon, no vull rés may.
VIOLANT. ¿Per qué te 'l va dar?
UCH. Com sempre,
perque jo anès á posar
una lletra, de part d' ella,
del senyor rey á las mans.
VIOLANT. ¿Y 'l senyor rey va esquinsarla
com altras que n' hi has portat?
UCH. Lo senyor rey va llegirla
y va restar mut d' esglay.
VIOLANT. ¿Li va dar resposta escrita?
UCH. De paraula y traspostat.
VIOLANT. ¿Qué 't va dir?
UCH. «—Vès, y contesta
á la reyna, que demá...»
VIOLANT. ¿Li va dir reyna?
UCH. Tal volta
recordant qu' ho era avans.
VIOLANT. No tornarà mès á dirli.
UCH. «—Sápia, 'm diguè, que, demá,
jc anirè á la presò á véurerla
pera conhortar sos mals.»
VIOLANT. ¿Y demá... es avuy?
UCH. Es ara,
perque l' hora ja ha tocat.
VIOLANT. Vèsten, donchs, y dèixam sola.
(*Ans qu' ab ella, ab mi 's veurá.*)
UCH. ¿Vol mès la senyora reyna?
VIOLANT. Vèsten dintre, aprop restant.
UCH. (¡Matá' una reyna!... Fins ara
sols ho he vist en joch d' escachs.)
(*Se 'n va.*)

ESCENA III

VIOLANT, aviat DON JOAN

- VIOLANT. ¡Malhaurada! A n' al rey crida,
y véu potsè' una esperansa.
Ni 's créu ser tan aborrida,

ni, pe 'l mèu sòn ódi amida,
quan créu parar ma venjansa.
Éscarceller...

JOAN.

VIOLANT.

¡Ah! 'L rey.

JOAN.

(*Sorprés al véurerla.*) ¡Vos!

VIOLANT.

¿Cóm aquí la vostra altesa?

Pera cumplí' una promesa
que nos várem fer los dos.
Quan, perduda la esperansa,
èram, fora d' Aragò,
vos, duch de Girona, y jo
neboda del rey de Fransa,
robantvos pátria y familia,
hi havia una reyna aquí
que us prenguè, per ódi á mi,
la corona de Sicilia.

Y vos, veyent nostre amor
embarrancá' en sos esculls;
fontes de llágrimas mos ulls,
cau de penas lo mèu cor,
vau jurar, si en la batalla
li siguès la sort fatal,
que de sòn mantell real
ne fariáu sa mortalla,
y lo mèu ódi, amatent,
vos vè á dir, foll de ventura:
—Rey en Joan, lo rey que jura
déu cumplir sòn sacrament.

JOAN.

¿Y qui vos ha dit, senyora,
que jo no 'l vulla cumplir?

VIOLANT.

Massa ho mostréu al venir.
Si no per 'çó, ¿per qué fòra?
¿Havéu pogut olvidar
lo que 'ns va fer eixa dona?

JOAN.

Lo perdò us fará mès bona,
tenint mès que perdonar.

VIOLANT.

¡May!

JOAN.

¡Reyna!

VIOLANT.

¡May! Lo moment
ha arriuat de ma venjansa.
Infant, la vai jurá á Fransa;
rey, cumplíu lo sacrament.

JOAN.

Cumplert será. Vostre cor
es, Violant, de nèu glassada.

VIOLANT.

Preguntéuho á la dampnada
que m' hi va glassar l' amor.
Sortíu.

JOAN.

No, sens veure' á n' ella.
Li he dat paraula real
y dech cumplirla, com cal,
ans de posarla en capella.

VIOLANT.

Ardit ab que m' enganyáu.

JOAN. Ultratje que 'm fèu, senyora.
VIOLANT. ¿Per qué lo véurerla fòra?
JOAN. Perque de 'l honra sò esclau.
Y acabém, que ja 'l neguit
per demès la calma 'm roba.
Per ella, á la torre, 's trova
lo Concell del Rey reunit.
Se li ha llegit la sentencia
y en capella 's déu posar.
Perque ella 'm puga parlar
sens ser vos en sa presencia,
guardaréu l' anell del rey
que com á penyora us dono;
si veyéu que la perdono,
fèu que la mati la lley. (*Li dòna l' anell.*)
VIOLANT. ¡Ah! Jo ab tot y la penyora,
vetllaré vostra flaquesa.
JOAN. ¡Massa estéu del cor malmesa!
VIOLANT. ¡Ja cor de reyna no fòra! (*Se 'n va.*)
JOAN. ¡Ah! ¡Quín ódi! Rés lo mimva,
ni l' atura un sol instant.
Lo llamp, que cau fuetejant,
retronant de timba en timba,
al fi s' apaga, enfonsat
en lo buyrach qu' obra en terra.
Ella no; va jurar guerra
sense trèva ni pietat,
y ni 'l prech, ni 'l plor, ni l' ay
la con mou de la que plora.
Es llamp que cau á tot' hora
no acabant de cáurer may.

ESCENA IV

DON JOAN, UCH, aviat SIBILA

(*Poch després d' havérsen anat Violant, ha entrat n' Uch, ab lo fanal, en la presò de Sibila, y ara surt aquesta vestida ab una túnica blanca, la cabellera extesa, y abatuda. Uch, després de deixar-la ab don Joan, se 'n va per una altre porta.*)

JOAN. ¡Ah! ¡La reyna! (*S' aparta al fondo.*)
SIBILA. ¡Llum!... ¡Claror!...
¡Oh! ¡Bondat!... ¡Bondat eterna!
(*Va á la finestra, y no pot resistir la claror.*)
¡Ah! ¡No puch! ¡No puch! M' enlluherna.
¡Tan fêta estich á foscor!
¿Qu' es lo que 'm passa, Dèu mèu?
No estava aixís no fa gayre;
aquí puch respirar l' ayre,
aquí puch pregar á Dèu.

¡Quan així 's fa suáu la lley,
vè 'l perdò; lo cor no s' erral
¡Gracias, Dèu de cels y terra;
tu has tocat lo cor del rey!

JOAN. ¿Qué voléu del rey, senyora? (*Baixant.*)

SIBILA. ¡Ah! ¡Als vostres péus!...

Per resar.

vos podréu agenollar;
davant mèu, baixesa fòra.
Reyna heu sigut d' Aragò,
y, de tal, lo nom vos resta.

SIBILA. Reyna, qu' aixís va de festa
y 'l palau tè á la presò.

Reyna que, lassa, sols puch
mirar com tot m' abandona.
Si ahir d' or duya corona,
avuy d' espinas la duch.

JOAN. Parléu, y penséu, senyora,
que tenim lo temps tassat.

SIBILA. Senyor, jo vos he cridat,
puig, no fèntho, ingrata fòra.
En Limès, com vos vau véurer,
va morir, per negra estrella;
queda en Berenguer d' Abella
y en Valldaura, qu' avuy déurer
poden al rey d' Aragò
la gloria de no finí

com vils á mans del butxí
logrant vostra compassiò;
y jo, que món fer orgull
sostinch, que no he llensat may
en la catasta ni un ay,
que morir com reyna vull;
davant vos, agenollada,
vos demano que 'm matéu
y que á n' ells lliures deixéu;
que vostra ánima apiadada
salvi á qui no us fèu cap mal,
y vegi avuy Barcelona
lo mèu cap, com ma corona,
rodar sobre 'l catafalch.

JOAN. Tart vostre penediment
vè á partirme ab plant lo cor.
Quan, 'sent reyna, ab tant rencor,
váreu ser ab mi inclement;
á ma muller vaig jurar
venjansa, amor y corona:
veyéula; si ella perdona,
jo també vull perdonar.

SIBILA. ¡Rey d' Aragò!... ¿Qué havéu dit?

(*Ab dignitat y sentintse ofesa.*)

¡Miréu: estava abatuda;

me parléu d' ella, y ja 's muda
en rabia tot lo que he dit!
JOAN. Donchs, vostra sola esperansa
está en la sèva pietat.
La reyna tè lo comiát
del perdò y de la venjansa.

ESCENA V

SIBILA, DON JOAN, VIOLANT

VIOLANT. Miréu, donchs, com per desditxa,
sò jo qui l' ha de tení'.
JOAN. ¡La reyna!
SIBILA. ¡La reyna!
VIOLANT. Sí.
Reyna que tot quant desitja
li va concedint lo cel;
primé' us vegí destronada,
ara vos veig humiliada;
no 'm resta ja mès anhel.
SIBILA. (¡Oh! que se m' obri la terra
si mès se 'm tè d' ultrajar!)

JOAN. (Apart á Violant.)
(Vulláuvos d' ella apiadar
y acabéu avuy la guerra.)

VIOLANT. (¡May!) (Apart al rey.)
JOAN. (Probéuho.) (A Violant.)
(Apart Sibila.) (Vos, senyora,
penséu qu' á n' ella heu de dir
tot quant vulláu conseguir,
¡Primer pòls y cendra fòra!)

SIBILA. (¡No hi há esperansa, la sort
ha decretat sa sentència!) (Se 'n va.)

ESCENA VI

SIBILA, VIOLANT

VIOLANT. Ja estém solas. (Després d' una pausa.)
SIBILA. Sí; en presència
me trovo ja de la mort.
VIOLANT. ¿No heu temut may, ni una volta,
aquest horroròs moment?
SIBILA. Sí; mes era un pensament
que jo distreya resolta.
Jo us volía véure' á vos
quan no èrau ré y reyna era;
mès ¡véureus, jo presonera
y vos reyna!.. ¡es horroròs!

- VIOLANT. Tungadas son de la vida;
vos ne podréu dar resposta.
Sol que surt, se 'n va á la posta.
- SIBILA. ¡Vos sòu lo sol de sortida!
- VIOLANT. Y vos el que s' ha post ja;
que s' ha post quan no us ho créyau.
Lo que, quan brillavau, féyau,
'l que ara brilla, us farà.
- SIBILA. ¡Reyna Violant!
- VIOLANT. ¡Oh! ¡sí! ¡sí!
Ré 'm fa que us causi sorpresa.
Jo farè á la reyna presa
tot lo qu' ella 'm va fè' á mi.
Quan vos cenyíau corona
jo patía en lo desterro;
sanch per sanch, ferro per ferro;
lo que vau donar se us dòna.
Avuy corona duch jo
y en lo mèu poder estéu;
avuy, Sibila, veuréu
la fel del mès amarch pló'.
¿Heu vist pe 'l maig Barcelona?
Tota es joya, tota es festa;
de la reyna, qu' aquí resta,
rés n' hi fa ni se li endona.
Per tot se trepitjan flors,
per tot la seda 's rumbeja,
y llú 'l sol, y l' or brilleja,
y es tot un doll d' esplendors.
Festa 'ls Jochs florals han fet
y jo á la festa hi anat;
los trovadors han trovat
y ma bellesa han retret.
Lo goig de que 'l cor ompleno
lo pot dar tal ditxa sola;
per premi han dat una viola
perque Violant m' anomeno.
Y, en mitj la festa floral,
l' orgull que mès m' exaltava
era pensar que portava
lo vostre mantell real;
que, damunt mòn front, lluhía
vostra corona mateixa;
que 'l ceptre, que tanta queixa
arrencá del poble un dia,
era 'l qu' empunyava jo...
¡Oh! ¡benhaurada venjansa!...
¡Mès enllá de ma esperansa
la porta Dèu, just y bo!
- SIBILA. Bè, molt bè, reyna Violant,
Aixís ma enemiga us vull;
conhort m' es, en est instant,

véurer que, si estém lluytant,
lluytèm orgull contra orgull.
Ab l' ódi que la sanch dòna,
si reynas sòm, fèmnos guerra;
jo ho sò, y ho véu Barcelona,
encara que ma corona
vagi rodolant per terra.
Quan sola me la cenyía,
tement, per ella, de vos,
áliga que sos fills cría,
la vetllava, nit y día,
garra oberta y ull frisòs.
Un soroll, un buf, lo vent,
una sombra, una mirada,
una fantasma engendrada
en lo foch del pensament,
ja 'm posava esparverada,
que, si en món cor váren nèixer
la superbia y l' ambició,
un cóp ja reyna, van créixer,
y jo, que ja ho vaig conéixer,
á rés vaig dirlos que no.
Y, retuda y tot, vos dich
que no vull ni 'l cel de vos,
que, com jo, no hi há enemich
que us puga dar tant fatich,
que ohíu lo clam coratjòs
del ódi, per mi mortal,
que 'm tè avuy entre cadenas.
Jo, á ser en vostre sitial,
ja hauría fet un dogal
de vostras mateixas trenas,
per maná' al punt al butxí
qu' us hi pengès al balcò.
La qu' es reyna 's porta així;
fèuho y aprenéu de mí
de ser reyna d' Aragò.

VIOLANT. Qu' ho sò de cert clar veuréu
negantme á vostra esperansa;
vull venjansa y no es venjansa
la mort que vos demanéu.
Venjansa es averiguar
vostres desitjos quíns sòn
y no deixarne á n' al mon
ni un sol que 'l poguéu lograr.
Venjansa es lo que sentíu:
per vostres braus cavallers,
que us van deixar los darrers,
pietat ab l' afany mès viu
havéu demanat al rey,
y la mort jo he demanat,
y á la mort van, y aviat

darán sos caps á la lley.
SIBILA. ¡Oh! ¡Malehída de Dèu siáu!
VIOLANT. Aixó es la venjansa, aixó.
Vos voléu, morínt, que jo
vos deixi en la tomba en pau,
y, lliure aixís de ma vista,
millor que ab mí está' al infern...
No. Après lo cástich etern;
ara la vostra sort trista.

ESCENA VII

Los mateixos; UCH

UCH. Senyora; 'l rey...
VIOLANT. ¿Qu' es? ¿Qué vol?
UCH. En l' altra cambra s' espera.
VIOLANT. ¿Y vè algú ab ell?
UCH. En Segrera.
VIOLANT. (¿ Per qué no vè aquí ell tot sol?)
UCH. Me mana que á en Berenguer
aquí portí al punt.
VIOLANT. Portéulo.
(*Uch se 'n entra per la segona porta de la dreta.*)
SIBILA. (¡ En Berenguer! ¡ Oh!...)
VIOLANT. Sí; véulo
per últim cop ja, potser.
Véulo, que també 'm plaurá
darte' 'l torment infinit
de veure al amant rendit
que per tu al patíbol vá.
SIBILA. ¡ Oh! ¡ En atormentarme 't gosas!
VIOLANT. Com tu un jorn ab mi vas fer.
Míral; vè 'l tèu cavaller.
¡ Vés quin conhort li disposas! (*Se 'n va.*)

ESCENA VIII

SIBILA, BERENGUER. Aquest, fins que ho indiqui
'l diálech, no véu á SIBILA

BERENG. ¡ Ayre!... ¡ Llum!... ¡ Oh! ¿ Hi há encara
ayre y llum en aquest mon?
¡ Ah! ¡ Ulls mèus! Miréu com son
los raigs del sol de llum clara,
y tú, cor, desd' hònt estás,
gosa, y canta la bellesa,
la inmensitat y la altesa,
del mon, qu' ara á deixar vas.
Travessa espays, vola, y vès,

entre pòls del sol confosa,
á trovar l' ànima hermosa
del mèu estimat Limès.

SIBILA. (¡Senyor!...) (Clamant al cel.)

BERENG. Sens forsas me sent'

per resar, y 'm tè un encant...

¡He sufert y ¡ay! goso tant
mirant aquest sol potent!

SIBILA. (¡Ay! ¡Me moro!)

BERENG. ¡Es la oració

d' un' ànima enamorada,
Dèu mèu, la mèva mirada
y ma dòlsa admiraciò,
perque... ta obra contemplar
y meditar tòn poder,
Dèu etern, igual vè á ser
que agenollarse y resar!

(Cayent de cap als ferros del finestral per 'hònt guayta.)

SIBILA. (¡Jesús, no 'l deixis!)

BERENG. ¿Cóm? ¿Quí es
que parla?

SIBILA. Una trista dona
que ab vos vol morir com bona
avuy, que no pot rés més.

BERENG. ¡La reyna! (Emociò viva.)

SIBILA. ¡Que sempre prega
per tu, Berenguer! (Plora.)

BERENG. ¡Y plora!

Ja 'm veig del cel á la vora
si ma tomba sòn plor rega.
¡Sòu vos, oh reyna! ¿Es vritat
quan no véureus ja temia?
¡Oh! ¡Dèu mèu, quina alegría!
¡Quín goig al mon may lograt!
¡Ma reyna! ¿Sòu vos?

SIBILA. Jo... sí...

jo... la que á morir te dú.

BERENG. ¡Si vaig á morir per tu,
qué 'm fa ja la mort á mi!

SIBILA. ¡La mort!

BERENG. Sí... ¿per qué t' espanta?

No vaig saber defensarte
y moro avuy per venjarte.
¡Quí mor per causa més santa!
La sort ho ha volgut així
y sòn decret he acatat:
de no haverte defensat
cástich me 'n dará 'l butxí.

SIBILA. ¡Oh! ¡Lo mèu brau cavaller!

¡Morir! ¡Morir tu, quan jo!...

¡Oh! Sí... ho déus saber per hó
y per lo lleal que 'm vas ser.

Vaig llegir jo tòn dolor
y ta passiò, en tas miradas
ardentas y enamoradas
que' m van jurá' etern amor...

BERENG.

SIBILA.

Sí; jo sabia
que, quan per mi batallavas,
tu ab una estrella 't guiavas
qual llum tòn cor encenia.
Jo veyá que, enamorat
de ta reyna, tot per ella
ho feyas sempre ab l' estrella
de tòn cor iluminat,
y avuy, que ja ma ambiciò
ha de pujá' un catafalch,
avuy, que ja, al mon, rés valch
com á reyna d' Aragò,
avuy, ja á rés ni á ningú
plorarè dels qui abandono,
y, mès que al regne y que al trono,
al morir... t' estimo á tu.

BERENG.

¡Oh! ¡Qu' heu dit!... ¡Senyor!... La vida
¡M' estima!... ¡Y m' ho ha dit!...

SIBILA.

(¡Dèu mèu!

¿Qué he fet?)

BERENG.

¡La vida si es tèn
aquest goig! ¡Oh!...

SIBILA.

(¡Tot ho olvida!)

BERENG.

¡Si ets Dèu, y Dèu vols que 't diga,
dònam vida, que m' adora!...
¡Guárdal. Ja 'l mèu cor no anyora
lo tros de cel que mèu siga!

SIBILA.

(¡Jesús, delira!)

BERENG.

¡T' estimo
y m' estimas tu!... Sí... ¿es cert
ó es que lo mèu cap se pert?...
No es que 'l foch ab que m' animo
ubriacat per tanta sort
pertorbi ma rahò clara!...
No, no; no sò foll encara...

SIBILA.

¿Sì no sò foll, cóm no he mort?
¡Berenguer, torna en tu; mira
que ta Sibila t' ho implora!

BERENG.

¡Sibila!... (*S' ou una campanada de la Seu.*)

¡Ay! ¡S' acosta l' hora
d' anar á morir!

SIBILA.

¿Suspira
tòn cor per víurer?

BERENG.

¡Y horror
me fa 'l morir! Sò cobart
perque... t' estimo, y... es tart,
reyna, pera 'l nostre amor.

¡Amor fatal, que 'm negavas
tos dons, quan per tu 'm dalía,
y me 'ls dóns' en la agonía,
quan al fi, ab ma vida, acabas;
encara que plors, per sort
m' has dat, y 'ls dols que sufreiro,
amor mèu sant, jo 't beneheixo
en lo moment de la mort!
¡Berenguer!

SIBILA.

BERENG.

SIBILA.

BERENG.

¡Reyna adorada!
¿Tinch tòu cor? (*Mirantlo ab passió.*)
Per tu sols ploro.

¡Morir! ¡Ay! ¿Per qué no 'm moro
bebent llum de ta mirada?

¡Oh! ¡Y tòu rostre ha de tocar,
frèstech, lo butxí del rey!...

¡May! L' amor per tu es ta lley.
Jo la mort te tinch de dar.

Jo, infelís, que sento en mi
que 't salvo de la deshonra
del catafalch, jo que l' honra
te dono en aquest verí (*Li dòna un anell.*)
¡Oh, amor mèu!... (*Prenentlo ab goig.*)

SIBILA.

BERENG.

Aixís al mon
s' uneix l' amor que li callas;
de las nostras esposallas
aquestas las arras son.

SIBILA.

Sí; y morint, per despedida,
pensa, si un recort t' acut,
amor mèu, que tu has sigut
lo sol amor de ma vida.

BERENG.

De mi, sols que 'm moro sè,
perque sè qu' has de morir,
y 'l morir no he de sentir,
puig morta així no 't veurè.

SIBILA.

BERENG.

SIBILA.

¡Oh! ¡Adèu, amor de ma vida!
¡Adèu, amor del mèu cor!
¡Ay! ¡no glassa mès la mort
que la tèva despedida!

ESCENA IX

Los mateixos; CABESTANY.

CABEST. Berenguè', 'l rey vol parlarvos.

SIBILA. ¡Oh! ¡Jo ara li pregarè!

BERENG. No preguéu, que morir sè.

CABEST. Me mana 'l rey separarvos.

SIBILA. (¡Ay, que ja mès no 'l veurè!)

(*Cabestany espera al fondo. Berenguer y Sibila, concen-
centrat, ab forta passió, 's diuhen:*)

BERENG. ¡Oh! ¡Al sepulcre ta memoria
portarè, reyna adorada!
SIBILA. ¡Ay, cóm moro enamorada!...
¡Oh! ¡Amor mèu!... ¡Fins á la gloria!
BERENG. ¡Adèu, reyna idolatrada!
(*Li besa la má ab passió inmensa. Sibila se 'n va, plo-
rant convulsivament.*)

ESCENA X

BERENGUER, DON JOAN

JOAN. Berenguer.
BERENG. (*Ja seré.*) ¡Vos!... ¿Qué voléu?
JOAN. Parlarte vull.
BERENG. Mes si agravis
m' heu de fer, los vostres llabis
vos prego avans que tanquéu.
JOAN. ¡Oh! ¡Home indomable!... Avuy
mors.
BERENG. ¿Y qué?
JOAN. Salvart' voldria.
BERENG. ¿Sol?
JOAN. Sol.
BERENG. ¡Es lo que temia!
JOAN. Te porto 'l perdò.
BERENG. No 'l vull.
Jo, no més, rey d' Aragò,
vivint ma reyna viuria;
sens ella, refusaria
fins ma eterna salvaciò.
Mátam; jo 't dono de grat
ma vida, puig la he jugada:
si no es ella perdonada
no vull jo ser perdonat.
JOAN. ¿Insisteixes?
BERENG. Sè insistir.
JOAN. ¡No tèms!
BERENG. Ja may he temut.
JOAN. ¿Vols d' ella sempre sè' escut?
BERENG. Perque no ho sò, vull morir.
JOAN. ¿Quin encís per tu l' abona
que tant te va interessar?
BERENG. Basta 'l véurerla plorar,
y sè' infelis, y ser dona.
JOAN. ¿Es dir, donchs, que vols morir?
BERENG. Sí; perque vull acabar.
JOAN. ¿Y així 'ls dòn's vols menysprear
que Dèu te va concedir?
¿Aixís, noble principal
d' Aragò y de Catalunya,

del arma que 'l butxí empunya
no 't dol rebre 'l cop mortal?

¿ Aixís, heróich paladí,
enllotarás ta noblesa,
que, sens gloria y ab tristesa,
tindrà en un patíbol fí?

No; per có sòn perdò 't dòna
ara aquí 'l rey d' Aragò,
per no enllotá' ab tu 'l millò
diamant de sa corona.

- BERENG. Torbat estéu, rey en Joan:
Jo en un suplici ma historia
acabarè; mes ab gloria
que tots los bons retreurán.
De mi dirán que, valent,
vaig bátrerm ab la crueltat,
y, defensant la vritat,
vaig ser víctima innocent.
De vos dirán que, butxí
de la muller del qui vida
va donarvos, parricida,
la corona us vau cenyí.
Ja veyéu, donchs, que ab mès gloria
sè morir que regnar vos,
y jutjéu ja á qui dels dos
fará mès honra la historia.
Dech morir com á vensut
y vull dá 'l cap al butxí
perque ja no puch servi'
per ser de ma reyna escut.
Dech morir, perquè ma fé
s' enclou tota en aquest mot:
Ab la mèva reyna, tot;
sense la mèva reyna, ré.
Y ré 'm fa que sòts tas lleys
dogal siga ta corona;
de lo gran, lo premi 'l dòna
á la gloria 'l Rey dels reys.
Aquell que, perque així ho vol,
clavá', en mitj l' inmens cel blau,
la llum del mon, ab un clau
d' hont penja suspés lo sol.
- JOAN. Contènte. Jo aquí he vingut
á salvarte, no á sentirte.
- BERENG. No 'm resta, donchs, rés per dirte,
si així oféndrert he pogut.
- JOAN. Gloria, feudos y noblesa
darè de ta fé per preu.
- BERENG. Mès en vá prometeréu
quant mès donga vostra altesa.
- JOAN. Te farè tan poderòs
com cap altre al mon se 'n sab.

- BERENG. Jo vos dono á vos món cap.
Veyéu quí es mès generòs.
- JOAN. 'Tot quant logris en la guerra
será tèu, si món prech val.
- BERENG. Me basta ara una destral,
y, després, déu pams de terra.
- JOAN. 'Te darè ma millor vila.
Los mèus estats trencaré
y á tu una part te 'n darè.
- BERENG. Ho has de dar tot á Sibila,
y, allavors, jo tèu serè.
(Apareix un frare davant la cortina de la capella.)
- JOAN. ¿Qué mès vols qu' aixó no siga?
- BERENG. Que 'm deixéu. Vaig á resar
perque 'l butxí va á arribar.
- JOAN. ¿Ré 'm vols dí'?
- BERENG. A no ser que us diga
que tardéu en acabar.
- JOAN. ¡Ha estat en vá pietat tanta!
- BERENG. Com ho será tot quan donis.
De tu, ni la gloria santa.
- JOAN. ¿Rés t' espanta?
- BERENG. Sí; m' espanta,
rey en Joan, que tu 'm perdonis. *(Se'n va.)*

ESCENA XI

DON JOAN, UCH

- JOAN. ¡Oh! Quan mès veig la grandesa
inmensa d' aquest brau cor,
mès me dol que mèu no sía,
y mès que ara mori 'm dol.
¡Oh! No. En Berenguer d' Abella
no ha d' anar per mi á la mort.
Per ser lleal se 'l sentència,
per ser lleal á sos pendons,
y debém premiá' 'ls monarcas
aquets ecsemples d' honor.
- UCH. Senyor rey...
- JOAN. Un punt espera
per portá' un plech á sòn lloch.
(S' assenta y escriu en un pergami.)
- UCH. (¡Oh! Ara que l' hora arriba
d' anar món amo á la mort,
lo remordiment m' acusa
de que 'n sò la causa jo.
Lo rey me déu sa corona,
la reyna me déu sòn triomf...
¿Qué menys pot lo rey donarme

que d' en Berenguèr 'l perdó?)
(Lo rey acaba d' escriurer y dirigintse á n' Uch, li diu:)
JOAN. A món senescal depressa

vès y porta aquest plech.
UCH. (Sospitant si es lo perdò.) ¡Oh!

JOAN. Pensa que, de que llest vagis,
ne vè la vida ó la mort...

UCH. Senyor... voldria una gracia
demanar.

JOAN. Tu á mi.

UCH. Sí; jo.

JOAN. Impossible es escoltarte
en tan extrema ocasiò.
Vaig ab la junta de guerra
á reunir-me, per si aprop
los rebels armats vinguèssen.

UCH. Mes...

JOAN. La reyna entèn en tot. (Se 'n va.)

UCH. Diu que 's pot perdre' una vida
si llest no porto 'l plech jo.

Si siguès la de la reyna
Sibila... ¡Oh! No, no, may; no...

Si ho sabès ja ara faria
engrunas d' aquestos mots.

Mes... ¿si fòs pera món amo
la gracia? Si al fí 'ls dolors

que jo, injust, li he dat, trovèssen
misericordia y conhort

del rey en l' ànima augusta...

Si fòs, jo fóra allavors

qui, no duhent al punt las lletras,
causaria ara sa mort.

(Mirant lo pergami que desplega.)

¡Oh! ¿Quí may entre sas mans
s' ha vist, bó y oberta y tot,

l' urna qu' un secret li guarda
que dú la vida ó la mort,

y, sabent cert que hi es dintre,
no pot mirarlo en són fons!

¡Oh! Aquets mots... aquestas lletras...
aquestas ratllas, que jo

veig, aytal com nú vols foscós,
umplint-me de confusions,

y que, pe 'ls que llegir saben,
claras com la llum del sol,

s' hi llegeixen las paraulas

escritas que, com bruixots,
saben parlá' ab ratllas negras

com ab llengua y llabis jo.

¡Oh! ¡'Ls reys ne saben y 'ls nobles;
los que sòm pobres com jo

sols sabém mullá 'ls terrossos

ab la suor del nostre front!
Los reys... Allavors la reyna
Sibila, potser... Vaig. ¡Oh!
¡Sí, sí; Dèu! qu' ella m' ho diga,
y, ¡sí aquí fòs lo conhort
y salvaciò de món amo!...
¡fora del pit, pés de plom
del remordiment, que 'm prempsas
fentme rajar sanch del cor;
morirá no mès, llavoras,
perqu' es just y 'l cel ho vol,
la que dels que jo estimava
va posá 'ls dogals al coll!
¡Oh! Ella sí... ella que mori.
Per ella no hi há destorb.
Va ser cruel, desapiadada;
no va voler dá' un perdò,
va matá al fill de ma vida,
y á la muller del mèu cor,
y... ¡jo 'ls vaig veure' á la forca!
¡Oh! ¡Alséu lo vol, negres corps!
¡Aletejéu, obriu urpas,
esmoléu vostre bech tort;
tindréu concas d' ulls de reyna
ahònt beurarlo sanguinòs;
páran taula en un patíbol
cubert ab panyos de dol,
hi haurá festí ab reyna mórt,
y vos l' haurè dada, jo!

(Rihent sarcásticament se 'n entra á la presò de Sibila.)

ESCENA XII

VIOLANT, CABESTANY, soldats, que 's quedan á la porta

VIOLANT. ¿Dihéu que ja espera 'l patíbol?

CABEST. Tot á punt, senyora. A mort
sentenciats los dos, ja 'l poble
espera en la plassa 'l cop
mortal que la vida 'ls prenga,
mès que ab ansietat, ab goig.

VIOLANT. ¡Oh! ¡'L poble! 'L mateix aclama
que mata.

CABEST. Tot li plau mòlt,
perque tot per ell, senyora,
siga de vida ó de mort,
es trovar fets que 'l distregan
per passá 'l temps agradòs.

VIOLANT. ¿Y los dos reus ahònt són ara?

CABEST. Ell, ab lo sèu confessor

- á dintre de la capella
fent de sos críms confessió,
y ella dins sa presò encara
perque 'l senyor rey no vol
que, fins á demá, la reyna
sufresca 'l cástich de mort.
- VIOLANT. ¿ Per 'hònt anirá al patíbol
en Berenguer?
- CABEST. Per 'hònt tots
hi van: desde la capella.
- VIOLANT. ¿ Sens passar per aquí 'hònt sòm?
- CABEST. No cal, perque desde dintre
va á la plassa 'l corredor.
(*S' ou una campanada de la Seu.*)
¿ Sentíu? Es l' hora, senyora.
- VIOLANT. Cumpliu vostra obligació.
(*Cabestany y 'ls soldats se 'n entran á la capella, al-
sant lo tapís; mes sens que 's puga véure' rés de dins.*)
¿ Se 'n van? Sí. ¡ Oh, cor! Alenta;
ja tèn's la venjansa aprop.

ESCENA XIII

VIOLANT, UCH, que vè de la cambra de Sibila
ab lo pergami obert

- UCH. ¿ Se 'n van? No. Cridéu. Qu' esperin.
Jo duch del rey lo perdò.
- VIOLANT. ¡ Lo perdò m' has dit!
- UCH. (*Dantli 'l pergami.*) Miréulo.
(*Violant llegeix lo pergami, y diu, apart, desesperada:*)
- VIOLANT. (¡ Oh! ¿ Cóm posarhi un destorb?)
- UCH. M' ho ha llegit ara la reyna
Sibila, que, ab plors de goig,
diu que ja ella mor joyosa
si ell se salva de la mort.
(*Apart ab alegría, perque li acut lo medi d' enganyar á
Uch.*)
- VIOLANT. (¡ Oh! Mòn ódi 'm dòna 'l medi.)
- UCH. Fèu cumplir, donchs, l' òrdre vos.
- VIOLANT. ¿ Y tu no has conegut, neci,
per quin motiu ella vol
que l' òrdre depressa dugas?
Es que no es d' ell lo perdò.
- UCH. ¿ Que no es d' ell heu dit?
- VIOLANT. Es d' ella.
- UCH. ¡ Ah! ¡ No, may; per ella al mon
ni pietat ni perdò hi hagi!
¡ Ja extranyava jo, que un cor
com ella tè, al pit, de fera,
sentís per fè' un bè tant goig!

- VIOLANT. Vès; ni ella ni tòn amo
poden trová' al mon conhort.
- UCH. ¡Mòn amo!...
- VIOLANT. (*Marcantli mès bè.*) Fòu l' escut d' ella,
y, quan d' ella la ambició
va fer penjar d' una forca
á n' al tèu fill del tèu cor,
ell no li va dir:—¡No 'l mátis!
- UCH. ¡Veritat! (*Recordantho horrorisát.*)
- VIOLANT. Va veure' al coll
de la tèva muller trista
posá 'l dogal afrentòs,
y ell no va dir:—¡Fèsli tréurer!
- UCH. ¡Oh! Sí, reyna; teniu rahò.
(*Convencentse per graus.*)
- VIOLANT. Y ell, tal volta, cèch llavoras,
en lloch d' evitar l' afront,
va ser quan va dar á n' ella
lo primer somris d' amor.
- UCH. ¡Oh! ¡Fill de la mèva vida!
(*Esclat terrible.*)
- VIOLANT. ¿Vols?...
- UCH. ¡Venjansa de tots dos!
- VIOLANT. Jo te la darè complerta.
- UCH. ¡Muller mèva del mèu cor!
- VIOLANT. Vès, y porta aquí á la reyna.
- UCH. ¡Morin ells y després jo!
¡Ell pe 'l fill, y ella per ella!
¡Quí ha vist may al mon mès goig!
(*Se n' entra, foll d' alegría, á la cambra de Sibila.*)

ESCENA XIV

VIOLANT, aviat SIBILA

- VIOLANT. ¡Oh! ¡'L perdò d' en Berenguer!...
Per sort jo 'l puch deturar.
¡Quín goig vol mès que salvar
ella al sèu brau cavaller!
- SIBILA. M' ha dit ell qu' aquí 'm vol véurer
la reyna...
- VIOLANT. (*Escoltém qué diu.*)
(*S' aparta al fondo escoltant.*)
- SIBILA. ¡Oh! ¡Cóm tot lo mon sonríu
quan ab fé lo cor pot créurer!
¡Morir! ¡Qué 'm fa ja la vida
si he salvat món cavaller!
No vol lo rey un guerrer
com ell perdre' en la partida.
(*Comensa á sentirse lluny lo timbal dels soldats que
portan á en Berenguer al patíbol.*)

Mes... ¡aquest ramor!... ¡Dèu mèu!...

¿Qué toca aquest atabal?

¿Qu' es aquest só funeral
que 'm mata ab lo ressó sèu?

(*Baixant del fondo y avansant.*)

VIOLANT. (¡Ah! ¡vènen!)

SIBILA. (¿Vindrán per mi?)

VIOLANT. (¡No, infelís!)

SIBILA. (*Mira pe 'l finestral.*) No: va á la plassa.

¡Oh! ¿Per qué es que 'l cor me glassa
sòn toch de mort al senti'?

Deliro... sí... es... déu ser
que á morir vaig, y, al anarhi,
sò presa d' aquest desvari.

(*Sona la trompeta del pregoner.*)

¡Ah! ¡Lo toch del pregoner!

¡No ho puch sentir!... ¡Oh! ¡Deliri
mès horroròs!... ¿Qué dirá?

¡Oh! ¿Es que aquí 's deturará
potser per darm' més martiri?

(*Sibila va creixent en agitació. Violant somrihent satànicament, gosa ab lo sèu deliri. Lo pregoner crida ab réu lúgubre lo pregò que va esglayant á Sibila.*)

PREGÓ. «Ojats, poble, la que mana,
justicia, que ha volgut fer
del rey en Joan lo primer,
la majestat soberana,
en don Berenguer d' Abella:
Per deslleal y per traïdor
ha estat condemnat á mort.»
Firmat. «Lo rey.»

(*Torna á tocar lo timbal, y 's va allunyant per graus.*)

SIBILA. ¡Oh! ¿Y sagella

lo rey aquest crim? May. No.

¡Si es somni!... ¡Si no pot ser!

¡Traïdor!... ¡Traïd' en Berenguer!...

¡Ment!... ¡Ment lo rey d' Aragò!...

¡Mes no 'l veig jo allí!... Sí; ell es...

Se véu ab la valentia

ab que va á morir. ¿Podría

anarhi aixís ningú més?

¡Oh! ¡Deturéus, per pietat!

Ho mana 'l rey d' Aragò.

Jo, jo he llegit sòn perdò.

(*Violant, avansant y llensant lo pergami als péus de Sibila, li diu ab cinisme:*)

VIOLANT. Mes la reyna l' ha aturat.

(*Comprenegas la situació. Sibila, al veurer á sa rival, llensa un crit terrible. Tot ho véu perdut.*)

SIBILA. ¡Oh! ¡Tu! ¡tu! ¡Ara sí, trista,
que ja ho miro tot perdut!

VIOLANT. Sí; aquell qu' era tòn escut

va ja á morir, y á ta vista.
SIBILA. ¡Oh! ¡Rey d' Aragò! (*Cridant desesperada.*)

VIOLANT. En vá, irada,

demanas al rey socors;
no acudirá á n' als clamors
de ta véu desesperada.
Juntat en concell está
per las novas de la guerra
que tu has dut á nostra terra;
lo rey ja no 'l salvará.

SIBILA. ¡Oh! ¡Éstich perduda! ¡Perduda!

VIOLANT. Míral. Ja 'l puja 'l butxí.

Aquest, Sibila, es lo fí
de nostra batalla ruda.
¡Míram!

SIBILA. ¡No; cegui ma vista,
ans que de véurert, l' infern!

VIOLANT. No; après lo cástich etern,
ara la tèva sort trista
per mi guardada.

(*Ab crueltat y com si l' hi volguès clavar á l' ánima,
li diu:*)

«Del rey
he lograt vostre desterro,
fentvos en vida l' enterro,
sempre subjecte á ma lley,
y, vostres darrers instants
amargant, al cor ferida,
havent de rébrer la vida
de l' almoyna de mas mans.»

SIBILA. ¡Oh! ¿Qu' es? ¡Qué 'm passa, Dèu mèu,
que sento que 'l cor m' esclata!

VIOLANT. Que 's venja mès que qui us mata
qui us fa lo que us sab mès grèu.

SIBILA. Si; mes no us heu previngut
prou per aquest goig gosar.
Ell... d' ell l' amor me va dar
lo que lograr no he pogut
de tos sayons, ni á préu d' or,
y, ja qu' ets mès, reyna, vina.

(*Li ensenya l' anell.*)

¿Véus? ¡Aquí hi há la matzina!

¡Atura, si pots, la mort!

(*Va á posarse l' anell als llabis en lo moment en que
'l rey, qu' ha sentit los últims versos, l' atura ab són
crit imponent.*)

ESCENA ÚLTIMA

VIOLANT, SIBILA, DON JOAN, UCH

(*Uch, contemplant somrihent y ab goig satánich la situació terrible que davant d' ell passa.*)

JOAN. ¡Reyna Sibila!

SIBILA. } ¡Ah! (*Sorpresas las duas.*)
VIOLANT. }

JOAN. Ahir

podíau en críms pensar.

(*S' ou lo redoble del timbal indicant que ha mort Berenguer, y comensan á tocar á mort las campanas de la Seu.*)

Ara es hora de resar

pe 'l qu' acaba de morir.

VIOLANT. ¡Rey en Joan! (*Rebel·lantse encara.*)

JOAN. (*Imposantse.*) ¡Genolls en terra,
las duas reynas, si 'l perdò
voléu del rey d' Aragò,
qual honra, ab qui heu mort, 's enterra!
Lo que ab vostres ódis féu,
diuhen brandant las campanas.

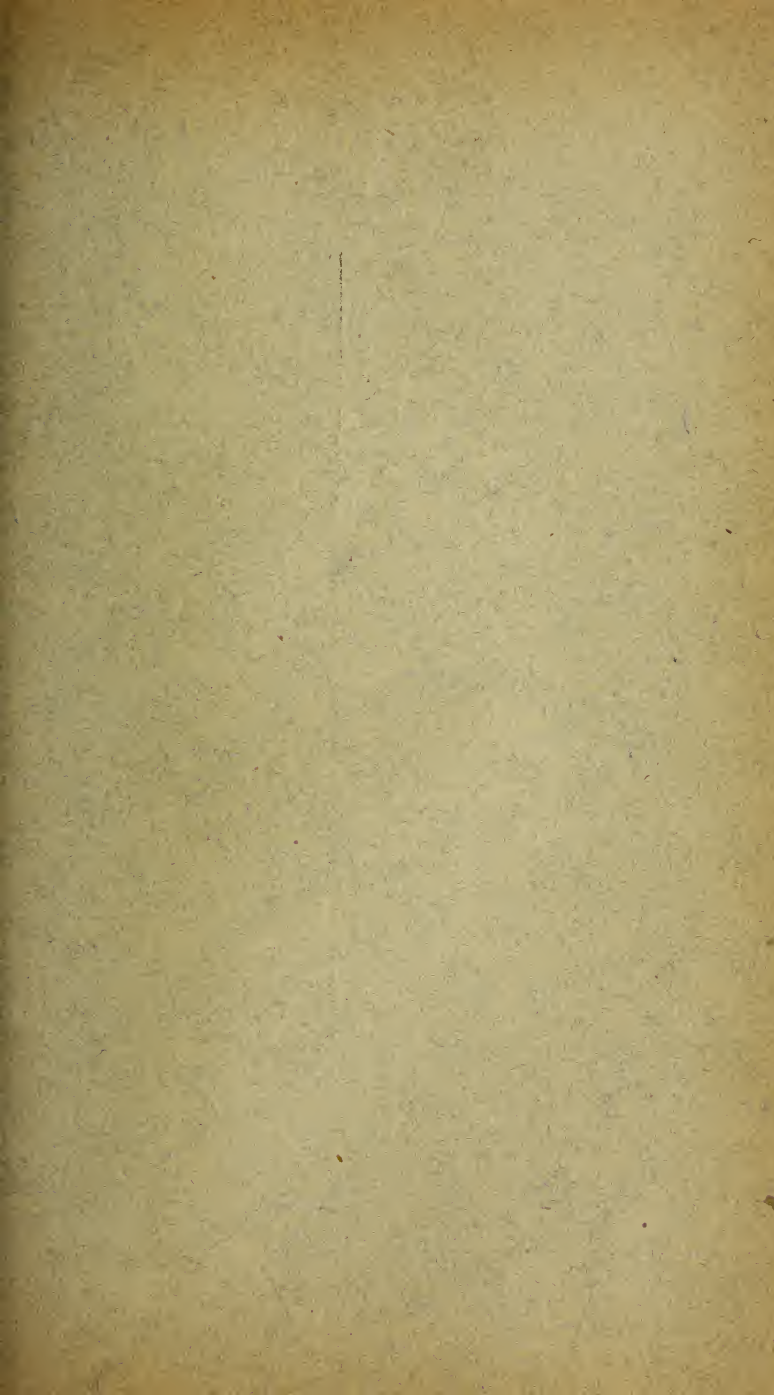
(*Las duas reynas, que han anat cedint per graus, imposadas per la poderosa véu del rey, han anat humiliantse, quan, alsant per casualitat, las duas juntas, la vista de terra, se trovan mirantse altra volta, y se 'ls torna á escapar un mohiment del ódi terrible que l' una sent per l' altra. Lo rey, que ho véu, se 'n dol, y volent definitivament dominarlas, y veyent que, en aquest punt un frare ha corregut lo tapís de la capella, que apareix illuminada ab un Cristo majestuòs y gran, diu ab véu tan imponent, que las espanta:)*

Ans que reynas, sòu cristianas.

(*Signant al Cristo del fondo. Sibila, dominada per lo que véu, llensa l' anell qu' anava á besar, y cau extesa en terra, com morta, als péus de Violant, que, conmoguda, mormola una oració.*)

SIBILA. ¡Fèu de mi lo que volguéu! (*Cau.*)

(*Uch, que ha vist complascut tot quant ha passat, riu ara satánicament al véurer la cayguda de Sibila. Las campanas segueixen tocant á morts. Quadro. Cau lo telè rapidament.*)

OBRAS

DEL MATEIX AUTOR

que's trobaran en las principals llibrerías

	Actes.	Rs.		Actes.	Rs.
Las Joyas de la Roser.	Drama.	3 8	Carbassas de Monroig.	Comedia.	2 1
¡O rey ó res!	Drama.	3 8	Liceistas y Cruzados.	Comedia.	2 2
Las Modas.	Drama.	3 8	La cua de palla.	Comedia.	3 8
La Rosa blanca.	Drama.	3 8	Café y copa.	Comedia.	1 4
Rector de Vallfogona.	Drama.	3 8	A la vora del mar.	Comedia.	1 4
Las Papallonas.	Drama.	3 8	Lo ret de la síla.	Comedia.	1 4
Las Eurras del Mas.	Drama.	4 8	Lo Jardí del general.	Comedia.	1 4
Lo Collaret de Perlas.	Drama.	3 8	Un Mercat de Calaf.	Comedia.	2 1
El Conceller y el Monarca.	Drama.	3 8	La Campana de Sant Llop.	Comedia.	2 6
La Dida.	Drama.	3 8	Un barret de riallas.	Comedia.	1 1
Lo plor de la madrastra.	Drama.	4 8	Cura de moro.	Comedia.	1 4
Lo Ferrer de tall.	Drama.	3 8	En Joan Doneta.	Comedia.	1 1
Los Segadors.	Drama.	3 8	¡Cosas del oncle!	Comedia.	1 1
La Creu de la Masía (1)	Drama.	3 8	Los Cantis de Vilafranca.	Comedia.	1 4
La Filla del marxant (2)	Drama.	3 8	Per carta de més.	Comedia.	2 4
La Hiedra de la Masía.	Drama.	3 8	L' últim rey de Mag-nolia.	Ópera.	3 4
Senyora y majora.	Drama.	3 8	A posta de sol.	Balada.	2 2
El Cercado ajeno.	Drama.	3 8	Un Ciri trencat.	Joguina.	2 6
Lo Contramestre.	Drama.	3 8	La Butifarra de la lli-tertata.	Disbarat.	1 1
Lo Veguer de Vich.	Drama.	3 8	Píldoras de Holloway.	Disbarat.	1 1
La Fals (3).	Drama.	3 8	¡Ous del dia!	Parodia.	2 1
Lo Forn del Rey.	Drama.	3 8	Lo Castell dels tres dragons.	Parodia.	2 1
Cércol de foch.	Drama.	3 8	La Vaquera de la piga rossa.	Parodia.	2 1
La Banda de bastardia.	Drama.	3 8	La Venjansa de la Tana.	Parodia.	2 1
Lo Rustich Bertoldo (4)	Comedia.	4 8	La Esquella de la Tor-ratxa.	Parodia.	2 1
Bertoldino (5).	Comedia.	4 8	Los Héroes y las Gran-desas.	Parodia.	2 2
L' Angel de la Guarda.	Comedia.	3 8	Lo Cantador.	Parodia.	2 1
La Urbanitat.	Comedia.	3 8	Lo Boig de las campa-nillas.	Parodia.	1 1
Las Francesillas.	Comedia.	3 8	Los Pescadors de Sant Pol.	Zarzuela.	2 2
La Bala de vidre.	Comedia.	3 8	Si us plau per forsa.	Zarzuela.	2 1
Se dice...	Comedia.	3 8	Rambal de las flors. (2)	Zarzuela.	1 2
Los Egoistas.	Comedia.	3 8	La Festa del barri.	Zarzuela.	2 2
Polítichs de gambeto.	Comedia.	3 8	Lo Sagristá de Sant Roch.	Zarzuela.	2 2
L' apotecari d' Olot.	Comedia.	3 8	Lo Moro Benani.	Zarzuela.	2 4
L' hostal de la Farigola.	Comedia.	3 8	Donya Guadalupe.	Zarzuela.	2 2
Los Desconfiats.	Comedia.	3 8	Los estudiantis de Cer-vera.	Zarzuela.	2 2
Batalla de reynas.— <i>Premiada.</i>		3 8	La Fira de Sant Genís.	Zarzuela.	2 2
Lo Trinch del or.	Comedia.	4 8	Grá y palla.	Poesias.	1 t. 04
Lo Primer amor (6).	Comedia.	3 8	La Batalla de la vida.	Novela.	2 p 55
Lo Timbal del Bruch.	Comedia.	4 8	Poesias Catalanas, premiadas.		1 p 50
Lo Llibre del honcr (7). <i>Premiada.</i>		3 8	Cuentos del avi.	Poesias.	1 p 4
Lo Didot.	Comedia.	3 8	Cuentos de la vora del foch.	Id.	1 p 4
La má del inglés (5).	Comedia.	3 8			
Lo dir de la gent.— <i>Premiada.</i>		3 8			
L' hereuhet.	Comedia.	3 8			
La Ratlla dreta.	Drama.	3 8			
Sòta terra.— <i>Premiada.</i>		3 8			
Lo Pubill.	Drama.	3 8			
Lo lliiri d' aigua.	Drama.	3 8			
Lo Rovell del ou (2).	Comedia.	2 2			
La Sabateta al balcò.	Comedia.	2 6			
Palots y Ganxos.	Comedia.	1 4			
Lo Punt de las donas.	Comedia.	2 1			

- (1) En colaboració ab don Manuel Lasarte.
- (2) En colaboració ab don Joseph Feliu y Codina.
- (3) En colaboració ab don Francesch Pelay Briz.
- (4) En colaboració ab don Joan Molas.
- (5) En colaboració ab los senyors Molas y Feliu.
- (6) En colaboració ab don Joseph Marti y Folguera.
- (7) En colaboració ab lo senyor Mata y Maneja.